Natuurvereniging Mark en Leij

Mark & Leij Nieuwsbrief

jaargang 10, nummer 40 | december 2006

Gemeente Alphen-Chaam en Mark & Leij eendrachtig aan het werk in het buitengebied

De gemeente Alphen-Chaam en Natuurvereniging Mark en Leij namen op 4 november jl. samen deel aan de Madd dag. Madd staat voor Make A Difference Day. Doel van de Madd dagen is mensen ervan te overtuigen dat vrijwilligerswerk een groot maatschappelijk belang heeft. De gemeente Alphen-Chaam had besloten om dit gedachtegoed binnen de eigen organisatie weg te zetten en zo te laten zien dat de gemeente veel belang hecht aan vrijwilligerswerk en hierin ook een duidelijke taak voor zich ziet weggelegd: initiërend, ondersteunend en stimulerend.

4 november: Natuurwerkdag en nationale vrijwilligersdag

Het thema van de MADD dagen op 3 en 4 november was 'de natuur'. Dat was niet toevallig, want op 4 november was het ook de landelijke natuurwerkdag. Een dag waarop vrijwilligers in heel Nederland aan de slag gingen in de natuur. Mooier kon het niet! Alphen-Chaam is immers gezegend met ontzettend veel natuur en pretendeert niet voor niets een groene gemeente te zijn. Logisch

Het bezoek van de burgemeester om een nestkastje op te hangen werd zeer op prijs gesteld

Foto: Marianne Dumont

Natuuragenda

december

15, vr	20.00	*Lezing: "Alaska" en "Tussen zon en maan"*
17, zo	9.30	Vissen op zondag
31, zo	9.30	Wandelen vogelwerkgroep

januari

7, zo	9.30	Wandelen Chaam
12, vr	20.00	*Nieuwjaarsbijeenkomst met traditioneel de quiz*
14, zo	9.30	Wandelen Baarle
21, zo	9.30	Vissen op zondag
27, za	9.00	Werkdag natuur
28, zo	9.30	Wandelen vogelwerkgroep

februari

4, zo	9.30	Wandelen Chaam
11, zo	9.30	Wandelen Baarle
11, zo	8.30	*Dagexcursie Zeeland*
24, za	9.00	Werkdag natuur
25, zo	9.30	Wandelen vogelwerkgroep

maart

4, zo	9.30	Wandelen Chaam
4, zo	9.30	Vissen op zondag
11, zo	9.30	Wandelen Baarle
25, zo	9.30	Wandelen vogelwerkgroep
30, vr	20.00	*Viering tienjarig bestaan Mark & Leij*

april

1, zo	9.30	Wandelen Chaam
8, zo	9.30	Wandelen Baarle
29, zo	9.30	Wandelen vogelwerkgroep

dat de gemeente aansluiting zocht bij Mark en Leij die immers elke wintermaand op een zaterdag een dagdeel "werken in de natuur" organiseert. Samen met Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer werden door Mark en Leij passende projecten gezocht en gevonden

Bevlogen uurtjes

Die zaterdagochtend bestond het gemeentepersoneel uit gemeenteraadsleden, leden van de beleidscommissie, burgemeester en wethouders, het managementteam en medewerkers van diverse afdelingen uit de gemeentelijke organisatie. Ook vertegenwoordigers van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer waren aanwezig naast de 15-koppige Mark en Leij werkploeg.

De dag begon in Bellevue in Chaam waar, onder het genot van een kopje koffie en een worstenbroodje, door Mark en Leij een interessante diapresentatie werd verzorgd. Mark en Leij wilde namelijk van deze gelegenheid gebruik maken om aan de mensen van de gemeente in een soort spoedcursus laten zien wat er in het buitengebied van Alphen-Chaam de komende jaren allemaal gaat veranderen op het gebied van natuur en landschap.

Aansluitend werd aan de vijf gemeentegroepen het materieel uitgereikt en vertrokken de deelnemers naar de werklocaties die door Mark en Leij in samenwerking met Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer waren geselecteerd: twee in 't Broek, een in het Rettegebied, een op de Strijbeekse Heide en een op de Fluitberg (Alphense Bergen).

Elke gemeentegroep werd begeleid door twee ervaren Mark en Leijers die de werkzaamheden wat aanstuurden. Bovendien hadden Kees Akkerman, John Sips en Hans Hofland van Natuurmonumenten en Dick Elings van Staatsbosbeheer niet alleen voor de werklocaties gezorgd, zij leverden ook materiaal, hadden promotiespullen bij zich en coördineerden de werkzaamheden op de diverse locaties.

Vervolgens begon het werken in het veld: er werden poelen uitgerasterd, houtwallen teruggezet, Amerikaanse vogelkers verwijderd, heidegebiedjes vrijgezet. De Mark en Leijwerkers waren positief verrast door het enthousiasme en de overgave waarmee het gemeentepersoneel het karwei klaarde. Voorgenomen grapjes zoals: "Probeer wat ambtenarenzweet op te vangen, dat schijnt goud op te brengen" werden bijtijds ingeslikt en maakte plaats voor een spontaan groepsgevoel.

Een zesde werkgroep, onder leiding van burgemeester Nuijten, vertrok naar de dorpskernen om nestkastjes op te hangen bij bejaarde mensen die zich hiervoor opgegeven hadden.

Ophangen nestkastjes door d'n Burger

De gemeente en Mark en Leij wilden speciaal op deze dag het nestkastenproject nieuw leven inblazen. De Rabobank had een aantal jaren geleden een zgn. "Wereldidee" van Mark en Leij ruimhartig gesponsord. Mark en Leij had deze donatie o.a. aangewend om Amarant tientallen nestkastjes te laten maken.

Onze burgemeester had zich deze dag speciaal in een echt werkpak gestoken. Met een grote bestelbus, gewapend met ladder, boormachine en schroeven trok de "ophangploeg" er op uit om bij een aantal - voornamelijk oudere - bewoners nestkastjes op te hangen. U kunt zich de verbaasde reacties van de mensen voorstellen dat de burgemeester zelf aan de deur stond met de vraag waar het nestkastje mocht komen te hangen. Het werd door iedereen als zeer positief ervaren dat ook de gemeente de handen uit de mouwen stak om samen met natuurvereniging Mark en Leij diverse werkzaamheden uit te voeren. De ontmoetingen kenmerkten zich vooral door een warme, wederzijdse belangstelling. Bij het hangen van de nestkastjes werd vanzelfsprekend rekening gehouden met windrichting, zonzijde en aanvliegroutes. Tevens werd het op prijs gesteld dat het nestkastje zichtbaar was vanuit de keuken om het op en neer vliegen van de vogels goed te kunnen volgen. De vele, aangeboden kopjes koffie werden bijna allemaal door het werkteam beleefd geweigerd, aangezien er nog flink wat werk was te verrichten. In totaal hadden zich zo'n veertien mensen opgegeven. De werkgroep kon helaas niet iedereen van nestkastjes voorzien, daarvoor was de ochtend gewoon te kort. Mark en Leij zal de lijst met openstaande namen en adressen alsnog afwerken.

Erwtensoep

Om 13.30 uur was iedereen weer terug in Bellevue waar Victor en Sandra voor heerlijke erwtensoep en belegde broodjes hadden gezorgd. In een kort afsluitend woordje keken wethouder Mols, burgemeester Nuijten en Mark en Leij voorzitter Will Woestenberg met genoegen terug op deze ontspannende, leerzame en gezellige dag. De gemeente en Mark en Leij bedankten ook de natuurbeherende instanties Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer op wie we zelden vergeefs een beroep doen.

Gemeente Alphen-Chaam en natuurvereniging Mark en Leij

Rectificatie.

In nieuwsbrief nr. 39 stond een storende fout. Onder het hoofdartikel stond als auteur alleen de heer Johan Vriezekolk namens de gemeente Alphen-Chaam vermeld, waardoor er op het gemeentehuis een misverstand ontstond.

Het artikel was een gemeenschappelijk artikel van de heer Johan Vriezekolk namens de gemeente Alphen-Chaam en de heer Johan Schaerlaeckens namens de Natuurvereniging Mark & Leij.

Wij bieden onze excuses aan voor deze omissie.

De redactie.

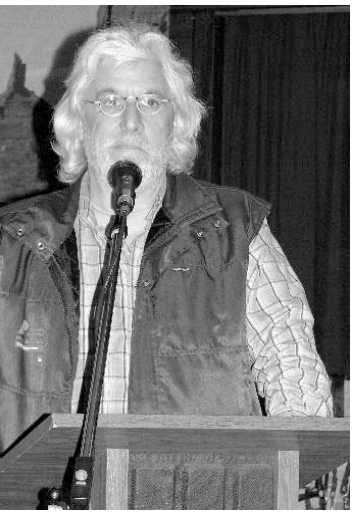

Mark & Leij ledenavond met traditioneel de Grote Quiz

Mark en Leij zal, traditiegetrouw, het jaar 2007 inzetten met de vermaarde Grote Quiz. Deze quiz is het hoofdonderdeel van de ledenavond die plaatsvindt op vrijdag 12 januari bij Bellevue. Aanvang 20.00 uur.
Alle leden zijn hiervoor van harte uitgenodigd.

Iets lager tempo
Wij beloven u een quiz die een beroep zal doen op uw kennis van alle mogelijke zaken, zoals: natuur (een beetje), kennis van eigen streek (veel!), actualiteit (heel veel), sport, politiek, geschiedenis en nog veel meer. Met beeld, geschreven woord, geluid en speciale opdrachten zullen de deelnemers beproefd worden.
Ter geruststelling van degenen die het beruchte hoge tempo van de quiz van de voorbije jaren niet meer zo goed konden bijbenen: de 2007 versie gaat kalmer-aan en zal minder stress-gevend zijn. Meer rustmomenten om het huiswerk eens na te kijken. Wel zullen moeilijke en minder moeilijke vragen voor de afwisseling blijven zorgen.

Extern Team
Voor het derde jaar wordt de Quiz bezocht door een extern team dat speciaal daarvoor werd uitgenodigd. De Driebandenvereniging Het Vermaeck en een afvaardiging van het ambtelijke apparaat van de gemeente Alphen/Chaam deden al een poging om de Mark en Leij-teams een nederlaag te bezorgen. Tot op heden lukte dat niet. Tot ons grote plezier heeft de Rabobank onze uitdaging aangenomen. De bank heeft geïnvesteerd in de crème de la crème van de hypotheekverstrekkers en zal geen torenhoge belegging schuwen om de ultieme rente te mogen incasseren in de vorm van de overwinning. Het is aan de Mark en Leij-leden om dat te voorkomen en zich bewust te zijn van het feit dat in het verleden behaalde resultaten geen garantie geven voor de toekomst.

Het wordt vast weer een heel leuke avond. Doet u mee?
Tot 12 januari om 20:00 uur in Bellevue!

Frank Degenaar

Mark & Leij ledenavond
Vrijdagavond 12 januari 2007
Aanvang 20.00 uur
Café Bellevue
Dorpsstraat 27, 4861 AA Chaam

Van de voorzitter

Op zaterdag 4 november stonden politici, ambtenaren en leden van onze eigen natuurwerkgroep zij aan zij voor een speciale werkdag, de MADD-day.

Voordat zo'n dag georganiseerd kan worden, moet er echter heel wat vergaderd worden. Namens de gemeente waren het Astrid Klaassen en Rien Spoor die de kar hebben getrokken. Zij wisten niet alleen hun collega's enthousiast te krijgen voor het idee om samen met M&L een werkdag te organiseren, maar ook het voltallige college, het managementteam en verschillende raads- en commissieleden waren present. In totaal zijn Johan Schaerlaeckens en ondergetekende vijf keer op het gemeentekantoor geweest om de werkdag voor te bereiden. De ontspannen en bovenal constructieve manier van voorbereiden hebben zeker bijgedragen tot het welslagen van deze dag. Ik wil Astrid en Rien daarvoor hartelijk danken. Voor M&L was de werkdag een uitgesproken gelegenheid om ons eens op een andere manier te presenteren richting de ambtenaren en bestuurders. Dat begon bij Bellevue met een diapresentatie van Johan waarin hij liet zien hoe snel de natuur, als die daarvoor de kans krijgt, zich kan ontwikkelen. Een aantal mooie foto's van Het Broek waren illustratief voor de kracht en de snelheid waarmee de natuur zich kan laten gelden. Vervolgens hebben de gemeentemensen op verschillende locaties en onder de deskundige leiding van enkele Mark en Leijers de handen eens flink laten wapperen.
Voorwaar een mooie dag.

Will Woestenberg

Nieuwe trektelpost op de Castelreesche Heide

Na 15 jaar trektellen en 1,5 miljoen vogels geteld te hebben aan De Hees (Rijkevorsel, België), zijn we (= Natuurpunt Markvallei) dit najaar naar een nieuwe telpost verhuisd op Nederlands grondgebied, namelijk de Castelreesche Heide in het dal van 't Merkske.

Reden voor onze verhuizing was de overvloedige maïsteelt, het onmogelijk kunnen staan tot half oktober aan De Hees, de wegwerkzaamheden op de Sint-Lenaertsebaan en de ontwikkeling van een prachtig grensoverschrijdend natuurgebied op onze nieuwe locatie.
Zoals in één van de vorige nummers van deze nieuwsbrief is aangegeven, wordt een nog groter gedeelte van de Castelreesche heide vanaf 2007 reservaat, waarbij ook verschillende inrichtingswerkzaamheden worden uitgevoerd. Samen met

appelvink

de aangrenzende bestaande reservaten in 't Merkske en Wortel Kolonie geeft dit een prachtig natuurgebied.
Met Natuurpunt Markvallei hebben we toen besloten om dit najaar al te beginnen met trektellen om het effect te kunnen zien: de Castelreesche heide vóór en na de ínrichtingswerken.

Hoe en waarom trektellen
De bedoeling van trektellen is dat je de trekkende vogels telt. Dit vergeten sommige telposten wel eens. Het is trektellen en niet vogels tellen!
Er is al veel papier aan versleten en gediscussieerd over het nut van trektellen en hoe je moet trektellen zodat niemand het eigenlijk nog goed weet. Wij hanteren de volgende werkwijze: Iedere vogel die we kunnen zien (blote oog, verrekijker of telescoop) en die trekt, wordt genoteerd. Natuurlijk is de vraag: hoe weet je of een vogel trekt of niet trekt? Om dit te weten is ervaring nodig en ook wel wat kennis van het gebied waar je telt. Zo heb je ook af te rekenen met slaaptrek (bijv. spreeuwen) en voedseltrek (bijv. meeuwen). Deze worden niet genoteerd. In de regel kan je zeggen dat alle vogels die in zuidwestelijke richting vliegen in het najaar trekvogels zijn. In het voorjaar geldt dat natuurlijk voor de tegengestelde richting maar dan zijn de aantallen veel lager en is het veel minder spectaculair in onze regio. Dit is dan ook de reden waarom wij alleen in het najaar tellen.

Resultaten
De resultaten waren zeer bevredigend. Vooral voor roofvogels, houtduiven, lijsters en boomleeuweriken deden het beter dan bij de omringende telposten. Qua aantal getelde vogels dit najaar zijn we zelfs koploper in de regio met maar liefst 186.000 vogels en dit terwijl we het minste aantal uren geteld hebben!
Niet alleen de vogels waren goed vertegenwoordigd, maar ook de tellers zelf. We hebben toch een twintigtal tellers mogen verwelkomen, waaronder drie tot vier die er dagelijks stonden. Alleen vonden we het een beetje jammer dat er zo weinig noorderburen zijn komen kijken, zeker nu we in "hun" reservaat

grote zilverreiger

stonden te tellen. Dus dit kan nog beter … .
Om jullie warm te maken, enkele opvallende soorten en aantallen van het afgelopen najaar:
aalscholver 8231, kleine zilverreiger 1, grote zilverreiger 10, ooievaar 2, kleine zwaan 16,
wespendief 13, blauwe kiekendief 8, sperwer 318, buizerd 449, visarend 2, smelleken 11, slechtvalk 6, boomleeuwerik >800, grote pieper 3, roodkeelpieper 1, beflijster 6, koperwiek 14021 op 25 oktober, klapekster 3, europese kanarie 1, frater 2, appelvink 5, ijsgors 4, ortolaan 2.
Van 3 soorten werden meer dan 30000 vogels geteld: vink/keep, koperwiek en spreeuw.
De absolute topdag qua aantal van 2006 was 26 oktober met 24884 trekkende vogels.

Voor meer informatie kun je altijd terecht bij **Stijn Leestmans**.
stijnleestmans@hotmail.com
of 0032 479/932112

Stijn Leestmans

Foto's: Rudy Petitjean
www.naturegallery.be

Je kunt ook alles dag voor dag en de totalen van 2006 nog eens rustig bekijken op
http://www.trektellen.nl/trektelling.asp?telpost=272&land=1&site=0&taal=1

Agrarisch natuurbeheer op de zuidelijke Bleeke Heide in 2007

Binnenkort zal het reservaat de Bleeke Heide meer dan twee keer zo groot worden. Het huidige reservaat zal dan uitgebreid worden met wat we nu nog de "zuidelijke Bleeke Heide" noemen. De zuidelijke Bleeke Heide is in het groeiseizoen 2007 voor een groot deel nog in eigendom van de boeren hoewel er ook al een aantal percelen naar Staatsbosbeheer overgedragen zijn. Op de SBB-percelen zal vooral weidevogelbeheer plaatsvinden. Op de kaart kunt u, op perceelsniveau, zien hoe het agrarische natuurbeheer in 2007 op de zuidelijke Bleeke Heide zal worden.

Door de samenwerking van een heleboel partijen heeft de provincie Noord Brabant financiële middelen vrijgemaakt zodat veel agrariërs (op vrijwillige basis) beheerspakketten met de overheid afgesloten hebben. Het betreft hier vooral grasland- en akkerlandpakketten ten behoeve van de weide- en de akkervogels. In 2007 wordt er in de zuidelijke Bleeke Heide op meer dan 30 ha aan agrarisch natuurbeheer gedaan. Op 17 ha hiervan zijn akker- of weidevogelpakketten afgesloten. De vorming van het nieuwe reservaat krijgt zo steeds meer vorm. Het is de bedoeling dat het gebied volgend jaar een mooie mozaïek wordt van bloemrijke weilanden afgewisseld met extensief beheerde graanvelden waar het voor vele soorten organismen goed toeven is. Wat de vogels betreft gaat het vooral om soorten die op de rode lijst staan: Veldleeuweriken, graspiepers, gele kwikstaarten, kneutjes, patrijzen, kwartels. Dit wordt dan een mooie aanvulling van de soorten die nu al in het huidige reservaat broeden. Voor de percelen die vallen onder het akkerbeheer hebben we voor 2007 het systeem van de "leeuwerikveldjes" opgenomen. Wat dit inhoudt, hebben we in de vorige nieuwsbrief uitgelegd. Dat dit gelukt is hebben we vooral te danken aan de medewerking van de boeren en Guust van der Steen. De boeren krijgen geen cent extra om deze veldjes aan te leggen.

De bedoeling is ook dat we volgend jaar aan Staatsbosbeheer kunnen laten zien wat de resultaten van de leeuwerikveldjes zijn zodat Staatsbosbeheer dit beheer hopelijk structureel opneemt in de op te stellen contracten met de agrariërs als de gronden (eind 2007?) naar SBB overgaan.

Door goede afspraken met de boeren hebben we in het akkerbeheer vooral de nadruk kunnen leggen op de teelt van zomergraan omdat uit onderzoek is gebleken dat zomergraan voor de akkervogels duidelijke voordelen biedt ten opzichte van wintergraan. Nu maar afwachten of de veldleeuweriken, kwartels etc. volgend jaar net zo enthousiast over het gebied zijn als wij.

Mark en Leij bedankt de dienst Landelijk Gebied voor het maken en aanleveren van het kaartje.

Johan Schaerlaeckens

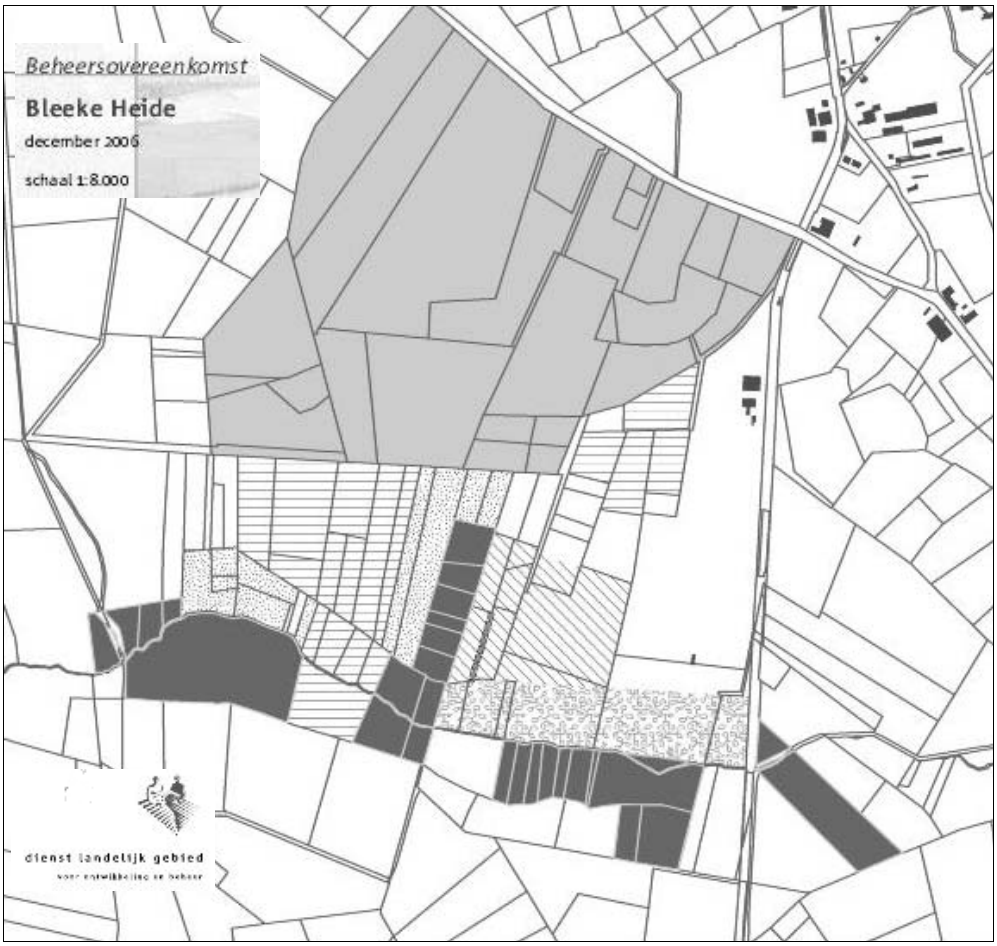

Legenda

- Huidig reservaat
- Pakket 3: Akkerfauna met leeuwerikveldjes
- Particulier beheer
- Toegedeeld aan Staatsbosbeheer, veelal weidevogelgrasland
- Pakket 1C: Weidevogelgrasland

Zes jaar vissen in de beken rondom Alphen-Chaam

Sinds december 2000 zijn we actief geweest met het inventariseren van vissen. Hiervoor gingen we steeds met groepjes liefhebbers, bewapend met netten en emmers, op pad. De vangsten werden na afloop geteld en teruggezet. In de beginjaren gingen we vooral in de wintermaanden, omdat dit qua andere activiteiten de slapste periode was en omdat de vissen dan wat trager zijn en goed beschermd met een extra slijmlaagje, zodat ze minder snel beschadigen bij het vangen. De laatste twee jaar gaan we ook in het voor- en najaar al. Omdat we het leuk vinden en je in een ander seizoen ook wel eens een andere soorten samenstelling kan krijgen.

Nog niet alle beken zijn voldoende bevist, maar we hebben al heel wat gedaan. De plekken worden meestal bepaald door de toegankelijkheid van de beken, bovenstrooms en benedenstrooms en het voor komen van bruggen en duikers onder de wegen door. Juist onder de bruggen en duikers zitten vaak veel vissen, zeker als op de bodem stenen liggen.
We hebben gevist in het Merkske, de Strijbeekse beek, Kerzelse beek, Chaamse beek, de Bavelse Leij, de Broekloop, de oude meanders bij de Mark, de Hollandse loop en de Bremer. In de volgende nieuwsbrief wil ik een overzicht geven van wat, waar gevangen is. Inclusief kaartjes van de monsterpunten, maar daar zijn we nu nog niet helemaal mee klaar. In dit stukje wil ik jullie kennis laten maken met de vijf meeste gevangen soorten vissen; de driedoornige en tiendoornige stekelbaars, de riviergrondel, het bermpje en de baars.

Driedoornige en tiendoornige stekelbaars komen in sommige beken beken massaal voor. In het Merkske vingen we er honderden, maar ook in de Bremer, tientallen.

De driedoornige stekelbaars
(Gasterosteus aculeatus)

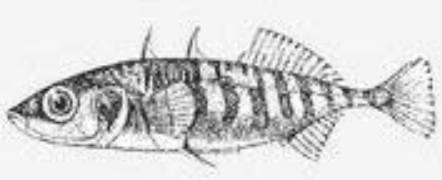

De driedoornige stekelbaars komt voor in zoet, brak en zout water. De stekelbaars is anadroom, dus paaien doet hij in zoet water. Dit visje dat twee jaar oud kan worden komt buiten het paaiseizoen in scholen voor. Hij heet driedoornig, maar er komen exemplaren met meer, en met minder stekels voor. De stekels zijn eigenlijk resten van een rugvin. De stekelbaars is een langwerpig visje met een lengte van meestal niet meer dan 7 cm, hoewel 12 cm lange visjes gevonden zijn. De vrouwtjes worden groter dan de mannetjes. De visjes zijn zilverkleurig. In de paaitijd is het mannetje prachtig gekleurd met een roodoranje buik en borst en een blauwe rug, ogen en kop. Het vrouwtje is dan te herkennen aan haar dikke zilveren buikje.
Een stekelbaars is een echte jager op o.a. kleine kreeftachtigen, kleine insecten en visbroed.
In de voortplantingstijd krijgt het mannetje krijgt niet alleen prachtige kleuren, maar gaat ook een territorium verdedigen. Binnen dat territorium gaat hij op de bodem een nest bouwen van stukjes wier en dergelijke. Die onderdelen worden bij elkaar gehouden door een kleefstof die het visje produceert. Als er een vrouwtje verschijnt, gaat de man “dansen”, hij springt heen en weer door het water en probeert het vrouwtje zo ver te krijgen dat ze hem volgt naar het nestje. Als ze dat doet, laat hij haar de ingang zien en zwemt ze erin. Om het vrouwtje haar eitjes af te laten zetten “siddert” de man tegen haar staart. Daarna zwemt hij zelf door het nestje om de eitjes te bevruchten. Hij zorgt voor het broed totdat de visjes uitkomen.

De driedoornige stekelbaars

De tiendoornige stekelbaars
(Pungitius pungitius)
Is qua formaat kleiner en langwerpiger dan de driedoornige stekelbaars, heeft een spitsere kop en is slanker bij de staart. De iris is donkerder en dit visje heeft een beetje een olijfkleurig lijf. Vaak is hij het die als eerste nieuwe, soms geïsoleerde, wateren bevolkt. In de paartijd worden de mannetjes diepzwart, vandaar ook de naam “moddermannetjes”. Ook de vrouwtjes worden in de paaitijd

donkerder. Het baltsgedrag lijkt erg veel op dat van de driedoornige stekelbaars. Alleen worden vaak ook nestjes net onder het wateroppervlak gebouwd. En ook qua voedsel lijken de visjes op elkaar. De tiendoornige stekelbaars heeft kleinere stekels dan de driedoornige en is daardoor kwetsbaarder voor rovers. Hij leeft daarom graag in begroeide stukken van langzaamstromende beken. En meestal niet in brakke wateren. Vooral in de Kerselse beek vingen we veel tiendoornige stekelbaarsjes.
Ook de riviergrondel en het bermpje komen veelvuldig voor.

De riviergrondel
(Gobio gobio)
De riviergrondel is een visje dat tot 20 cm lang wordt. Het is een bodembewoner met twee tastdraden aan zijn bek. Hij leeft van kleine diertjes als kreeftjes. De grondel hoort tot de karperachtigen met een donkergrijze tot bruinachtige groene glans, de flanken hebben vaak

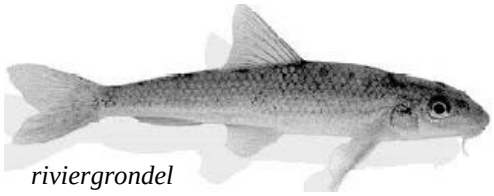
riviergrondel

een blauwige glans. De schubben zijn vrij groot. Op de flanken komen 7 tot 10 donkere stippen voor.
De riviergrondel komt vrij algemeen in kleine scholen voor, is redelijk bestand tegen vervuiling. Meestal zijn het geen echte trekvissen. De belangrijkste factor voor het voorkomen van riviergrondels is de beschikking over goede paaiplekken. De paaiplek die verkozen wordt, zijn zand en grindbodems in stromend water. Er wordt in april tot juni gepaaid. Dan leggen de vrouwtjes wel tot 32000 eitjes, die aan planten of aan de bodem kleven.
Wij vingen vooral in de Strijbeekse beek en de Kerzelse beek veel riviergrondels.

Het bermpje
(Barbatula barbatulus)
Het bermpje wordt 8 tot 18 cm lang. Net als andere modderkruipers heeft hij een onderstandige bek en een zestal tasters (draden) bij zijn bek. Zijn buik is afgeplat en breder dan de rugzijde. Het visje is geelbruin tot zilvergrijs, met pigment-

bermpje

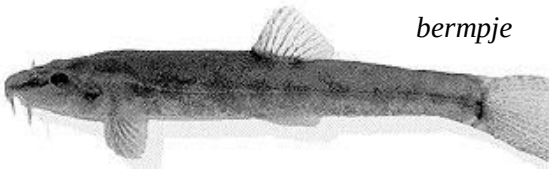

vlekken van diverse grootte op de flanken. De buik is lichter en gelig. Een bermpje heeft geen schubben onder de slijmlaag en voelt erg glad aan.
Tijdens de eiafzet gaat het mannetje tegen de onderkant van het vrouwtje aanliggen met zijn kop ter hoogte van haar borstvinnen. Het vrouwtje kan 5000 tot 6000 eitjes leggen en dat twee keer per jaar. De eitjes zijn kleverig en plakken aan zandkorrels, waardoor ze naar de bodem zinken en enigszins beschermd zijn, de visjes kennen geen broedzorg.
Het bermpje kan in beken op de zandgrond vrij talrijk voorkomen. Ze leven in groepen met een duidelijke sociale orde. De dominante dieren zoeken vooral alleen 's nachts voedsel, terwijl de meest ondergeschikte dieren dat overdag ook doen. Ze jagen op kleine waterinsecten, waaronder veel muggenlarven en wormen. Om bermpjes te vangen moet je over de bodem en tussen stenen woelen, want daar houden ze zich schuil. Dit lukt vaak het best bij bruggen en andere plekken waar veel stenen in het water liggen. Wij vingen veel bermpjes in de Kerselse beek, de Strijbeekse beek en het Merkske

De baars
(Perca fluviatilis)
Een baars is gemakkelijk te herkennen aan de zes tot acht zwarte verticale strepen over het lichaam en aan de hoge gedeelde rugvin. Deze rugvin is vrij hard en scherp. De hele baars voelt hard en ruw aan, vanwege harde schubben, bezet met kleine stekeltjes. De baars is een van de kleurigste zoetwatervissen in Nederland, met oranjerode buikvin en anaalvinnen. De buik is ook gelig. Een baars wordt maximaal 50 cm, maar gemiddeld 28 cm lang. Hij kan 10 tot 13 jaar oud worden.
Tijdens de paaitijd in maart tot juni achtervolgen de mannetjes de vrouwtjes die eitjes aan het afzetten zijn. Ze bevruchten deze eitjes dan direct. De kleverige eisnoeren zijn goed te zien, omdat ze wittig zijn. Er worden veel eitjes afgezet, maar ook veel jonge baarzen worden opgegeten in de eerste weken van hun leven. Ook als de baarzen al wat groter zijn, vormen ze vaak prooien voor snoek, snoekbaars of grotere soortgenoten!
Baarzen jagen zelf vooral op vis, in

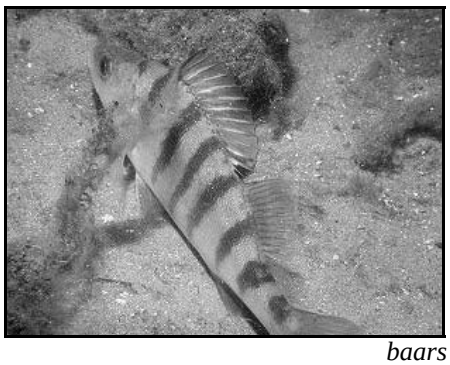
baars

groepen, vooral in de ochtend- en avondschemering. Dit jagen in groepen vergroot de vangkansen aanzienlijk. Baarzen zijn zeer gulzig en er wordt beweerd dat ze zich dood kunnen eten.
Jonge baarzen leven in ondiepe wateren met veel schuilmogelijkheden, maar ook open stukken om zelf te jagen. Oudere en minder kwetsbare baarzen houden van diepere, open wateren. Baarzen zijn zeer gevoelig voor zuurstoftekorten in het water.
Wij vingen heel veel baarzen in de oude meander van de Mark bij de Bieberg.

Karin van Dueren den Hollander

Laatste werk

De laatste zaterdag van november is tegelijkertijd de laatste Mark en Leij-werkdag van het kalenderjaar. Op eerdere werkdagen was de ploeg al actief geweest in het Broek met het onderhoud van heggen en het schoon zetten van poelen. Daarna hebben we samen met de medewerkers van de gemeente Alphen Chaam in het kader van de nationale vrijwilligersdag een veelheid van activiteiten ontplooid.

Deze keer werd een heideveld op Het Zand in Alphen met een werkbezoek vereerd. Enkele jaren geleden hebben we het bewuste perceel al eens grondig van opschietende boompjes ontdaan zodat dichtgroeien werd voorkomen. Datzelfde bleek nu weer hard nodig. Het betreft een heideveld dat een jaar of acht geleden werd aangelegd door een perceel bos te kappen, de bodem te plaggen en de natuur vervolgens haar werk te laten doen. Dat is wonderwel gelukt: op het geaccidenteerde terrein is de heide uit zichzelf overvloedig teruggekeerd met begeleidende botanische aardigheden als stekelbrem en korstmossen. Het is echt een landschap-

d a g v a n 2 0 0 6

pelijk pareltje geworden. Helaas heeft het cultuurlandschap dat heide nu eenmaal is, genoemd onderhoud op regelmatige basis nodig.
Dus aan de slag: met vijftien inmiddels geroutineerde natuuronderhoudsspecialisten werd aangepakt en werd onder bijna zomerse omstandigheden van 18°C een groot deel van het veld "behandeld".
Om het karwei in zijn geheel geklaard te krijgen is een tweede werdag nodig en dat zal dan wel in januari of februari gaan gebeuren.
Zoals voorgaande jaren werd de laatste werkdag van het jaar afgesloten in Bellevue. De hoge temperatuur maakte de heren extra dorstig maar daarvoor bestaan bij Bellevue afdoende oplossingen. De grote hoeveelheid erwtensoep en pannenkoeken die werden verorberd waren een correcte afspiegeling van de geleverde arbeid.
We hebben de zoveelste plezierige werkdag met Mark en Leij achter de rug: nieuwe liefhebbers van een paar uurtjes sjouwen in onze natuurgebieden in een plezierige ambiance zijn van harte welkom!

Frank Degenaar

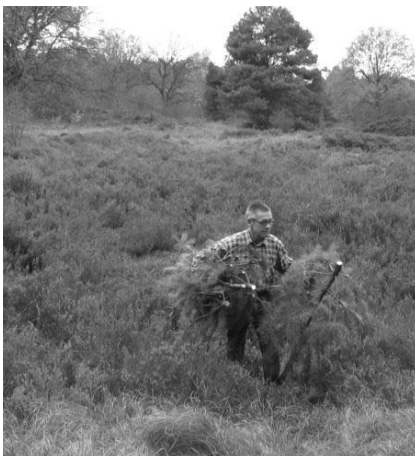

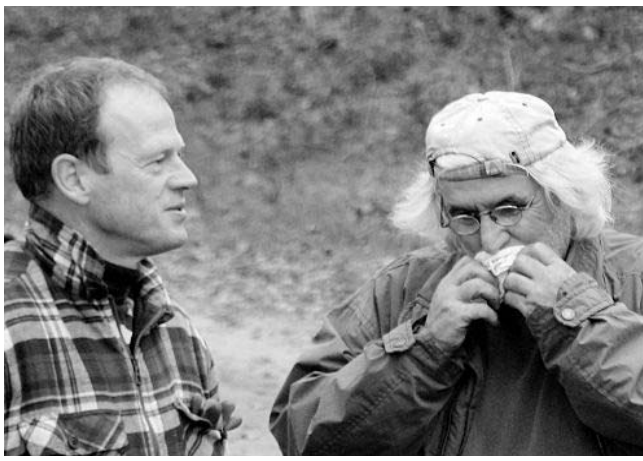

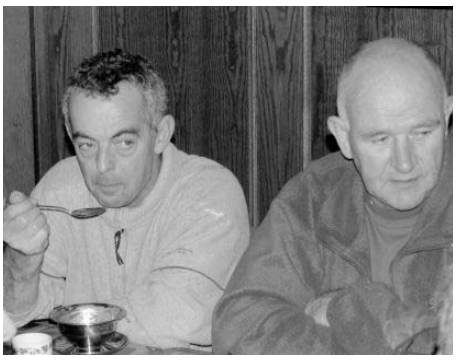

Dagexcursie naar Zeeland

Op speciaal verzoek en als leuke herhaling van vorige jaren gaan we deze winter weer een dagje naar Zeeland: Op zondag 11 februari vertrekken we om 8.30 uur bij Bellevue.
Hopelijk is het niet zo koud als vorig jaar en kunnen we wat meer buiten de auto vertoeven.

Het deelnemersaantal is beperkt
De aandacht gaat vooral uit naar de grote aantallen overwinterende vogels, maar wie weet komt er op de Brouwersdam ook weer een zeehond voor de kijker. Het deelnemersaantal is beperkt. Met een grote groep is het immers moeilijk om de gehele dag bij elkaar te blijven. We willen het aantal auto's daarom beperken tot maximaal vijf. Voor chauffeurs, auto's en deskundige gidsen wordt gezorgd.

Lunchpakket en verrekijker mee
De dag wordt, voor de liefhebbers, om ongeveer 17.00 – 17.30 uur afgesloten bij de Chinees de Golden Rose in Ulvenhout.
Lunchpakket en verrekijkers meenemen. Warme kleren aandoen. In Zeeland leggen we nog aan voor een kopje koffie. De inzittenden van één auto betalen samen de benzinekosten.
Bij slecht weer wordt deze dag verzet naar 4 maart, maar dit horen degenen die zich opgegeven hebben bijtijds.
Leden die deze dag mee willen, kunnen zich opgeven bij
Loes Schaerlaeckens,
tel. 0161-492046 of per email:
Schaerlaeckens@tiscali.nl

Loes Schaerlaeckens

Dagexcursie Zeeland
Zondag, 11 februari 2007
Vertrek 8.30 uur
bij café Bellevue te Chaam

Terugblik op de lezingen

Op vrijdag 27 oktober hadden we bij Bellevue onze jaarvergadering. Deze verliep vlot en zodoende konden we al op tijd beginnen met de presentatie van leden van Mark en Leij over hun reis naar Turkije.

Volledige zonsverduistering
In maart hadden zij een trip geboekt om hier de volledige zonsverduistering mee te maken. Jacques Valkenaars en John van Raak vertelden over hun ervaringen aan de hand van prachtige foto's. Dit was een kleine selectie uit het grote aantal foto's van verschillende medereizigers. Ook de eclips zelf was fenomenaal vastgelegd.

Cappadocië
Cappadocië is een prachtig landschap en Istanbul een kleurrijke stad om foto's van te maken. De thuisblijvers hebben toch even van de sfeer kunnen proeven en de medereizigers konden nog even nagenieten.

Voor de terugblik op de lezing van Ron Offermans op vrijdag 17 november verwijs ik jullie naar het artikel van Guus Degenaar op pagina 19.

Loes Schaerlaeckens

Terugblik Algemene Ledenvergadering op vrijdag 27 oktober 2006

Een jaarvergadering is meestal een bijeenkomst van een vereniging die door de leden niet als populair wordt betiteld. Toch is het dé manier om ook uw stem te laten horen en te vertellen wat u er van vindt. Als trouw bezoeker van onze Algemene Ledenvergadering kan ik u verzekeren deze zeker niet als saai te ervaren. De agendapunten worden vlot afgewikkeld en het presentiegeld in de vorm van een kopje koffie gaat er goed in!
Ik heb daarom voor de niet-aanwezige leden enkele agendapunten "in vogelvlucht" uitgelicht.

Naast het voltallige bestuur waren 'slechts' zo'n veertig leden aanwezig op deze vergadering. De voorzitter, Will Woestenberg, heette een ieder van harte welkom. Traditiegetrouw werden Victor en Sandra middels een bloemetje bedankt, voor weer een jaar, warme gastvrijheid.
Speciale aandacht werd gevraagd voor het 10-jarig bestaan van Mark en Leij op 30 maart 2007. Nadere berichtgeving hieromtrent volgt nog.
Ghislaine Mermans heeft aangeboden de taken van Henk Cornelissen inzake het benaderen van kunstenaars ten behoeve van het jaarlijkse ereteken van Mark en Leij over te willen nemen.
Dit jaar werd Jack Ansems verkozen tot Mark en Leijer van het jaar, dit vanwege zijn vele verdiensten en dan met name voor de werkgroepen. Jack kreeg een prachtige, stalen salamander overhandigd en Jack heeft toegezegd deze op een geschikte plaats in zijn tuin te bevestigen. Henk Cornelissen had ter afsluiting van zijn coördinerende taak deze salamander zelf vervaardigd.

Sandra en Victor: bedankt voor de warme gastvrijheid

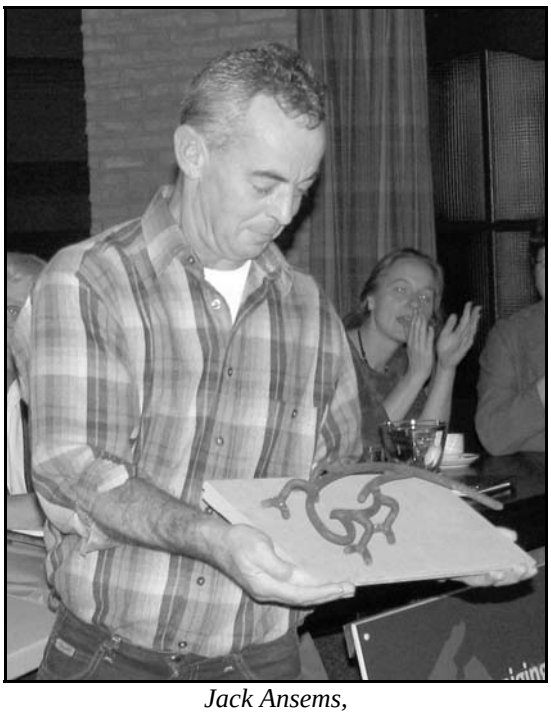

Jack Ansems, Mark & Leijer van het jaar 2006

De notulen werden, met een kleine wijziging die betrekking had op een eventuele uitbreiding van onze activiteiten in Gilze, door de voorzitter vastgesteld.
Het financieel overzicht 2005-2006 werd door de kascommissie geheel in orde bevonden.
Voor het tienjarig jubileum van de vereniging is een extra post opgenomen in de begroting.
De aftredende en tevens herkiesbare bestuursleden, John van Raak, Wil Degenaar, Jacques Valkenaars, Jan Vermeulen en Wim Dumont, werden alle middels handopsteking door de aanwezige leden herkozen.
Will Woestenberg kondigde aan zijn laatste jaar als voorzitter van Mark en Leij in te gaan.
Desgevraagd deelde het bestuur mede de activiteiten van de vereniging niet naar Gilze uit te breiden. Wel werd alle steun toegezegd aan een eventueel op te richten natuurvereniging in Gilze-Rijen.
Voor wat betreft de nieuwsbrief is vanuit financieel oogpunt besloten deze niet in kleur te laten drukken. Dit zou een forse kostenverhoging met zich meebrengen.
Tenslotte werd door de leden nogmaals het opheffen van de jeugdgroep (bij gebrek aan vrijwillige begeleiding) betreurd.
Kortom, het was wederom een functioneel, korte vergadering. Na de pauze werd een schitterende dialezing verzorgd door onze eigen Turkije-gangers onder leiding van John van Raak en Jacques Valkenaars. Hiervan vindt u elders in de nieuwsbrief een korte impressie.

Guus Degenaar

Van moesdistel tot boomkikker

Van moesdistel tot boomkikker is een gebiedsvisie van Staatsbosbeheer op het behoud en herstel van natuur- en landschapswaarden in het beekdallandschap het Merkske, geschreven in 2001. Maar hoe staat het inmiddels met de (her)introductie van de boomkikker in dit gebied, waarover in die visie is geschreven? Daarvoor moeten we even terug in de geschiedenis.

Moesdistel *Foto: Bart Vannieuwenhuyse*

Aanleg boomkikkerpoelen

In 1993 is de Ecologische Hoofdstructuur uitgewerkt voor het Markdal. In diezelfde periode is Staatsbosbeheer gestart met het aanleggen van een groot aantal poelen in het dal van 't Merkske. Er is veel aandacht besteed aan de grootte van de poelen in relatie tot geschikte landbiotopen voor amfibieën. De poelen zijn geconcentreerd in clusters, de z.g. kerngebieden. Door de uitvoering van het poelenplan konden kritische soorten als vinpoot- en kamsalamander zich handhaven. Daarbij ontstond het idee voor herintroductie van de boomkikker in 't Merkske. Deze was in deze streek al enige tijd uitgestorven, evenals de heikikker. Maar, voordat je zelfs denkt aan herintroductie van een dier of plant moet je onderzoeken of migratie mogelijk is en of herintroductie "überhaupt" gewenst is.

Moesdistel

Van oorsprong kwam de Boomkikker overal voor in het beekdal van het Merkske. In de 90-er jaren is hier de laatste boomkikker gesignaleerd. Maar er zijn in de loop van decennia regionaal meer diersoorten uitgestorven of hebben zich verplaatst naar een geschikt biotoop, zoals de Das.

Biotoopeisen

Een geschikt biotoop is de basis van alles wat je doet en geldt voor alles en iedereen. Niet alleen voor een dier, maar ook voor de mens. Woont de mens niet in een voor hem/haar geschikte omgeving dan is het proberen aan te passen of gewoon verhuizen naar een andere plek waar het wel goed toeven is.

Bij dieren is dat wat lastiger. De afstand die veel diersoorten kunnen overbruggen is relatief klein en wordt vaak ook nog gefrustreerd door allerhande menselijke activiteiten. Denk aan woningbouw en (snel)wegen. Acceptatie van een niet geschikt biotoop mondt vaak uit in uitsterving van een soort.

In en rondom vliegbasis Gilze Rijen bevindt zich nog een kolonie boomkikkers. Echter, de verbindingszone naar het zuiden, richting Merkske, blijkt een (te) lang traject om de migratie van de boomkikkers binnen een afzienbare periode te kunnen realiseren.

Maar, ook al zou dat wel lukken, dan moet je ervoor zorgen dat de biotoop in het Merkske geschikt is voor deze kikkers. Staatsbosbeheer is al jaren bezig om het meest daarvoor in aanmerking komende gedeelte van het Merkske weer geschikt te maken voor de Boomkikker.

Aanleg van basisbiotopen

Dit gebeurt door het aanleggen van veel poelen en het creëren van z.g. "boom-kikkerbasisbiotopen". Dit zijn poelen met bramenwalletjes in de directe omgeving van het waterbiotoop, binnen een kleinschalig landschap.

In totaal hebben zich in de nieuw aangelegde poelen zeven amfibieensoorten gevestigd en werden in 2001 in 34 poelen een of meerdere soorten amfibieën aangetroffen. Op basis van de verspreiding en het voortplantingssucces blijken een aantal omgevingszaken van belang

te zijn. Belangrijke zaken zijn o.a. geen of nauwelijks schaduw op het water; geen vis in de poelen en de afstand tot een geschikt landbiotoop.
Aflopen najaar zijn een groot aantal poelen vrijgezet, d.w.z. de houtopslag rondom de poelen is verwijderd. Daarnaast heeft Staatsbosbeheer bij drie poelen van de "Boomkikkerbasis-biotopen " de stuwen open gezet. Het leeg laten lopen van deze poelen was noodzakelijk om de aanwezige vis te verwijderen. In de loop der jaren zijn er allerlei ongewenste vissoorten (al dan niet op natuurlijke wijze) in de poelen gekomen, waardoor zij een bedreiging vormen voor de ontwikkeling van o.a. kikkers en andere amfibieën.
Inmiddels zijn de stuwen weer op hoogte ingesteld en kunnen de poelen weer water vasthouden.

Uitwerkingsplan
Staatsbosbeheer heeft een Uitwerkingsplan opgesteld voor het Merkske op basis van een Interne Kwaliteitsbeoordeling. Dit uitwerkingsplan beslaat een groot deel (580 ha) van het beekdallandschap dat in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur is aangewezen als reservaat- en natuurontwikkelingsgebied. Vanuit natuurbeschermingsoptiek is ervoor gekozen om eerst prioriteit te geven aan de botanische doelen van het Merkske. Dat wil zeggen herstel van grondwaterafhankelijke flora en vegetaties waarbij de specifieke doelen voor fauna en landschap meeliften, waaronder de boomkikker (soort volgt biotoop).
De "Boomkikkerbasisbiotopen" voldoen nagenoeg aan de gestelde norm van locatie en vegetatie, maar het gaat om veel meer. Het gehele kleinschalige landschap is een wezenlijk onderdeel voor de migratie van o.a. de boomkikker. Hier werken diverse instanties samen om relatief gaaf gebleven landschappelijke kenmerken te behouden en te versterken, zoals de oorspronkelijke perceelrand-begroeiingen, bossages, nieuwe en herstelde poelen en greppels, walletjes, singels en solitaire bomen. In 2007 wordt gestart met het inrichten van een deel van die gebieden. Als dat allemaal is gerealiseerd en er een volledig ideale leefomgeving is ontstaan voor o.a. de boomkikker kunnen we wellicht de boomkikker letterlijk uit handen geven.

Dick Elings,
november 2006, Staatsbosbeheer

Boomkikker *Foto: Wim Dumont*

Foto: André Moors, Baarle Nassau

Ingezonden foto's

Uit de ingezonden foto's koos de redactie de foto die op de middenpagina is afgedrukt. De maker van deze schitterende plaat schreef ons het volgende:

"In oktober was ik met mijn vrouw voor een korte vakantie in de kop van Noord-Holland. In de buurt van Warmenhuizen zagen we in een weiland twee vechtende torenvalken. Toen het gevecht ten einde was, stond de 'overwinnaar' met beide poten op de vleugels van zijn 'tegenstander' triomfantelijk onze richting in te kijken. Wij vonden dat wel een bijzondere gebeurtenis. Ik maakte verschillende foto's. Gelukkig bewogen beide kemphanen even niet toen ik deze foto maakte"

André Moors, Hertogenstraat 14
5111 AR Baarle-Nassau
Secretaris Heemkundekring
Amalia van Solms

De redactie van de Nieuwsbrief Mark & Leij hoopt dat de foto op posterformaat op de midden pagina ook de andere leden aanspoort om een mooie natuurfoto in te sturen. Het maakt niet uit waar de foto gemaakt is.
Overbodig te vermelden dat de foto zelf gemaakt moet zijn. Dus geen foto's van het internet of zo.
Wilt u kans maken om u ingezonden foto geplaatst te krijgen zorg er dan wel voor dat u uw foto vóór 3 maart 2007 hebt ingestuurd naar:

wimdumont@kpnplanet.nl

Ook dan zal de redactie weer de mooiste inzending uitkiezen. Met het insturen van de foto geeft u automatisch toestemming tot plaatsing

De redactie

Herstelplan kabeljauw werkt niet

Het Europese herstelplan voor kabeljauw werkt niet. Ondanks vele vangstbeperkingen sinds 2004 is het bestand dit jaar verder teruggelopen.

De hoeveelheid kabeljauw in de Noordzee is nu eenvijfde van het bestand omstreeks 1970.
Europees commissaris Joe Borg (Visserij) stelde dinsdag voor de vangst in 2007 verder te beperken, met 14 tot 25 procent. Hij kondigde tevens aan volgend jaar plannen te presenteren voor kabeljauw die "significant veel strenger zijn dan het huidige herstelplan".
Schol en tong doen het in de Noordzee eveneens slechter dan voorheen. Voor deze soorten pleit Borg bij de EU-landen de vangst met circa vijftien procent te verminderen.

nu.nl

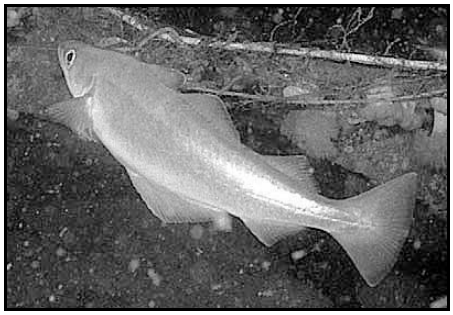

kabeljauw (Gadus morhua)

Kabeljauw
Lengte : max. 150 cm
Gewicht : tot 90 kilo
Paaitijd : maart/april
Aantal eitjes : 6 miljoen
Komen uit na : 2 tot 4 weken

Meldpunt Zuinig op ruimte geopend

Veel Nederlanders vinden het volbouwen van hun omgeving een groot probleem. De mensen verliezen hun recreatiemogelijkheden dicht bij huis. Rust zoeken door te gaan wandelen en fietsen in het open landschap wordt steeds moeilijker.
De Provinciale Milieufederaties en Natuur en Milieu willen die zorgen, de betrokkenheid bij de eigen omgeving en ook de verontwaardiging over de gang van zaken zichtbaar maken en hebben daarom het Nationaal Meldpunt zuinig op ruimte geopend. Iedereen kan tot begin maart 2007 op *www.zuinigopruimte.nl* ***voorbeelden aanmelden van het dichtslibben van de ruimte.***

ZUINIG OP RUIMTE
Noord - Brabant kan zo mooi zijn

De open ruimte in Nederland loopt sluipenderwijs vol met bedrijventerreinen, kassen, woonwijken en snelwegen. Dat concluderen niet alleen de milieuorganisaties, maar ook het Milieu- en Natuurplanbureau dat deze zorgwekkende trend in zijn laatste Natuurbalans uitgebreid beschreef.
Het meldpunt is woensdag 6 december geopend met meldingen van Minister Pieter Winsemius van VROM, CDA-Tweede Kamerlid Bas Jan Bochove en NCRV-presentator Mieke van der Weij en TALPA presentator Beau van Erven Dorens.

De Provinciale Milieufederaties en Natuur en Milieu

Terugblik: lezing over het onderwaterleven door Ron Offermans

Vrijdag 17 november om ongeveer 20.15 uur (Chaams kwartiertje) startte Ron Offermans met zijn lezing over het onderwaterleven in de Nederlandse wateren.

zeebaars *Foto: Ron Offermans*

Met veel respect voor de natuur

Ron is een beroepsfotograaf die het geld dat hij boven water verdient, volgens eigen zeggen weer onder water uitgeeft.

Al de namen van vissen en planten die hij noemde, ben ik natuurlijk weer vergeten, maar wat mij vooral bijgebleven is, zijn de prachtige foto's die een grote kleurrijke verscheidenheid aan dieren en planten in onze wateren lieten zien, iets wat ik tot vrijdag alleen maar met verre en exotische plaatsen associeerde.

Ron probeert niet alleen prachtige plaatjes te maken, maar doet dat ook nog eens met veel respect voor de natuur. Hij deed me wat dat betreft denken aan echte vogelliefhebbers. Deze trekken er massaal op uit als een ergens een vreemde vogel gesignaleerd wordt om deze te fotograferen.

Ron liet ons ook opnames zien van tientallen duikers die staan te popelen om bij de Zeelandbrug op een bepaalde onderwaterlocatie een drietal zeepaardjes te fotograferen.

De foto's van Ron deden me soms denken aan ruimtefoto's waarbij de prachtig gefotografeerde slakken, kwallen en garnaaltjes welhaast ruimteschepen leken.

Sommige dieren zijn zo transparant dat de foto's de indruk maakten van röntgenfoto's.

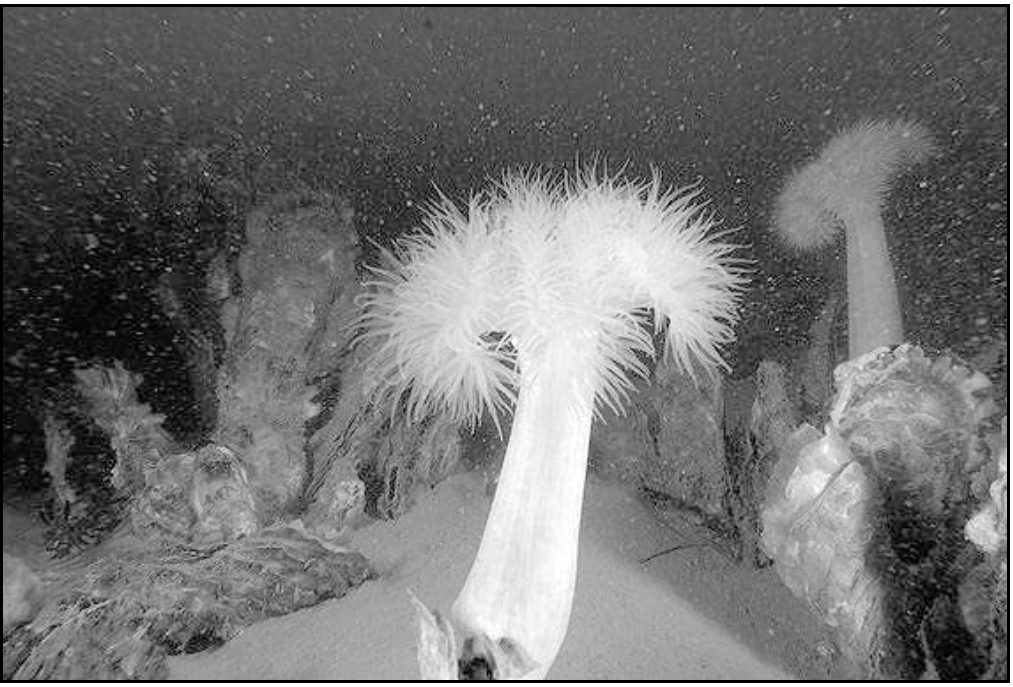

zeeanjelier *Foto: Ron Offermans*

Heleboel tijd, geld en inspanning

Ik heb erg genoten van de getoonde foto's en uit alles blijkt dat dit de fotograaf een heleboel tijd, geld en inspanning heeft gekost. Als je niet aanwezig was deze avond, dan heb je werkelijk iets gemist!

Om toch nog een indruk te krijgen, kun je even surfen of googlen naar:

"RON"

of zie

http://www.digischool.nl/bi/onderwaterbiologie/

Guus Degenaar

Waarnemingen in de streek

Trek, trends en bijzonderheden

Er werden nog heel laat in het jaar vlinders en libellen gezien. In de laatste week van november werden nog tientallen waarnemingen atalanta's doorgemaild. De toendra rietganzen verbraken ook dit jaar weer de vroegste aankomstdatum op de Bleeke Heide: 1 oktober: zeven stuks. Ook onder de zoogdieren neemt het aantal exoten toe. Mogelijk zwerven er in onze bossen al (op reeën gelijkende) muntjacs rond (zie de mailbox).

In de herfst was er doortrek van twee grauwe kiekendieven (Merkske, 't Broek). Op de Bleeke Heide werden op 24 oktober twee grote zilverreigers gezien en boven Chaam nog een vliegen ex. Op de Bleeke Heide overwinteren ook dit jaar weer twee slechtvalken. Net als vorig jaar houden ze zich vaak op in hun favoriete roestboom. In het Markdal (Bieberg) pleisterde de eerste twee weken van oktober een visarend die veel belangstellenden

visarend *Foto: Adri de Groot www.vogeldagboek.nl*

trok Op de Manke Gooren/Broskes werd een purperreiger gezien. De Castelreesche Heide ontwikkelt zich tot een vogelgebied van formaat. Door het extensieve gebruik zijn er veel prooidieren voor roofvogels. In de vroege herfst kun je er zeven soorten roofvogels op één dag zien. De houtsingels en akkeronkruiden hebben een bijzondere aantrekkingskracht op rietgorzen. Ook is hier veel doortrek van piepers, veldleeuweriken en broeden er verschillende roodborsttapuiten en patrijzen. Natuurpunt heeft hier dit jaar een trektelpost ingericht (zie het artikel hierover elders in de nieuwsbrief).

Uit de mailbox:
Johan Versmissen op 9-9
Vanmorgen 09-09-06 heb ik een dode kerkuil gevonden in Ulicoten op de Meerleseweg. Het betrof een in 2006 in België geringd exemplaar uit de gemeente Meerle.

Frank Degenaar op 12-9
Gisteravond vloog boven de Blokkenweide in Chaam langdurig een groep van ± 200 huiszwaluwen.

Stijn Leestmans op 12-9 (naar aanleiding van de waarneming van een kleine ijsvogelvlinder in 't Merkske door Frank Degenaar)
Deze locatie is bij ons bekend als Schoorbrug. Het is van 1998 geleden dat er in de omgeving nog eens een kleine ijsvogelvlinder is waargenomen. Toen aan de Desta en nog langer geleden in de vallei van het Merkske zelf, waar ze in de jaren tachtig en begin jaren negentig nog voorkwam. Echt een super waarneming dus! *(Redactie: De kleine ijsvogelvlinder kwam in die tijd ook nog in de landgoederen Hondsdonk en Valkenberg voor.)*

Erik Rijnen op 17-9
Het mooie weer lokte en daarom ben ik in de tweede helft van de

roodborsttapuit *Foto: Adri de Groot www.vogeldagboek.nl*

middag nog even over de Castelreesche Heide gefietst. In een half uurtje had ik: wespendief (laag over komend), bruine kiekendief (een juveniel ex.), havik, (jagend bosrand Schootschen Hoek), sperwer, twee boomvalken, twee torenvalken en verschillende buizerds. Ook nog twee patrijzen en verschillende paapjes tussen de roodborsttapuiten. Bij de parkeerplaats was een bunzing doodgereden.

paapje *Foto: Adri de Groot www.vogeldagboek.nl*

Huub Don op 21-9
Vanochtend mannetje bandheidelibel bij een van de poelen op de Bleeke heide. Ik weet niet of dit bijzonder is. Verder een mannetje slechtvalk ook weer op de vaste

post en tientallen boerenzwaluwen in het beekdal. Verder veel eenden in eclips: slobeend, wintertaling en enkele smienten.

Ernst-Jan van Haaften op 21-9 als reactie op de vorige mail
Een hele leuke soort! De bandheidelibel is zeker zeldzaam in West-Brabant maar geleidelijk aan uitbreidend. Voor 2000 is er volgens het kaartje blijkbaar ook minstens een gezien in de omgeving Alphen-Chaam/Baarle-Nassau. Op "waarneming.nl" las ik dat er recent ook een was gezien bij Oosterhout.

Stijn Leestmans op 21-9 als reactie op de waarneming van de bandheidelibel
Dat is een zeer goede waarneming En de tweede dit jaar voor de regio. Het is een soort die het vooral in de omgeving van Mol zeer goed doet en langzaam aan het verspreiden is. Ik had hem twee jaar geleden in Herentals en Bart dit jaar ook al eentje in Hoogstraten. Hij zal zich één van de volgende jaren wel gaan vestigen in de regio (waarschijnlijk Wortel Kolonie), maar nu blijft hij dus nog zeer zeldzaam.

Erik Rijnen op 23-9
Vandaag aan verse verkeersslachtoffers op het stukje Hoogstratense Baan dat 't Merkske doorkruist: twee egels, een roodborst en een bruine kikker. Een hele normale 'oogst' op dit traject. Wrang genoeg ben je geneigd om alleen de bijzondere of zeldzame soorten nog te registreren, maar ook (en vooral) onder de gewone soorten eist het verkeer hier een zware tol. Onnodig te vermelden dat een deel van de slachtoffers onopgemerkt in de wegberm ligt of door aaseters wordt verwijderd
(Redactie: Mark en Leij heeft via de Landinrichtingscommissie bij de Reconstructie een project ingediend om in het kader van de Landinrichting faunatunnels te maken onder de Hoogstratense Baan (Merkske) en op verschillende plaatsen in het Chaamse Bekengebied. De reacties van de gemeentes Alphen-Chaam en Baarle-Nassau en de Reconstructiecommissie zijn positief).

Windepijlstaart *Foto: Ad Kuijpers*

Ad Kuijpers op 24-9
Een bijzondere gast op de boerderij. We zagen deze middag een windepijlstaart zitten. Een vlinder die vanuit Noord-Afrika naar Europa trekt om zich voort te planten. De vleugellengte is wel vijf cm.
Deze nachtvlinder heeft een zeer krachtig achterlijf met rood/zwarte ringen. In Nederland enkele tientallen waarnemingen per jaar, toch mooi.

Huub Don op 25-9
Deze ochtend op het Ossengoor: een paap, twee roodborsttapuit, boomleeuwerik, graspieper, boompieper, witte kwik, zanglijsters (trek), vijf boerenzwaluwen, havik, zeventig aalscholvers (overvliegend), een bokje. Aan vlinders: kleine vuurvlinder, atalanta, icarusblauwtje, bloed-rode en zwarte heidelibel. Nog geen klapekster.

Johan Schaerlaeckens op 1-10
Vandaag de eerste zeven rossicus (toendra) rietganzen op de Bleeke Heide. In het niet zo verre verleden zagen we vóór december nooit rietganzen.

Harry van Vugt op 4-10 als reactie op de vorige mail
1 Oktober is tot op heden de vroegste waarneming van rietganzen op de Bleeke Heide.

Frie Boon op 8-10
Op zondag 8 oktober bij het gasstation (Gilzesche Heide) toch weer de geelgorzen. Verder nog een familie boerenzwaluwen die nog gewoon

klapekster *Foto: Rudy Petitjean*

insecten aan het vangen waren boven het gasstation. In de omgeving veel groepjes leeuweriken en graspiepers. Ook twee reeën liepen er rond en nog opvallend veel vlinders zoals de kleine vuurvlinder, koolwitje, blauwtje, dagpauwoog en atalanta.

Frank Degenaar op 17-10
Op 15 oktober nog een kleine vos, een dagpauwoog en een atalanta gezien. Op 11 oktober vanaf mijn huis op de Blokkenweide (Chaam) twee steenuiltjes gehoord. Op 15 oktober op Hondsdonk enkele gele stekelzwammen (dat is een zeldzame soort) gevonden. Op 15 oktober op de Bleeke Heide minimaal vijftig kolganzen en minimaal vijftig rietganzen.

muntjac (Muntiacus reevesi) *Foto: BeryI Buckingham*

Erik Rijnen op 18-10
De klapekster is weer in Wortel Kolonie gearriveerd. De vogel zat vanavond op precies dezelfde tak als tijdens mijn laatste waarneming in mei: over plaatstrouw gesproken! De dag van aankomst is trouwens ook behoorlijk nauwgezet: de afgelopen vier jaar op respectievelijk 19, 17, 14 en 18 oktober.

Stijn Leestmans op 20-10
Rond de middag vloog er weer een grote pieper rond in de Castelreesche Heide. Het is waarschijnlijk hetzelfde exemplaar als dat van dinsdagavond. De vogel is zeer vliegerig en moeilijk te vinden in zit. Verder was het maar zwakjes van trek. Vanaf 10.30 uur kwamen de buizerds wel goed op gang met een groep van negen exx. In totaal toch tweeëndertig buizerds en eenentwintig sperwers tot 12.30 uur. De boomleeuwerik deed het ook goed met zestig exx.

icarusblauwtje *Foto: Marian Jagers*

Erik Rijnen op 2-11
Op 10 oktober vond ik op de Grensdreef (het zandpad tussen Wortel-Kolonie en Castelreesche Heide) een dode kerkuil. De vogel was op 5 juli als enig nestjong in Merksplas geringd en is op zes km van zijn geboorteplek gestorven. Geen uiterlijke verwondingen, waarschijnlijk ondervoed. Onderzoek wijst uit dat gemiddeld 68% van de jongen het eerste jaar niet overleeft. De waarneming van de klapekster is tot op heden eenmalig geweest. Wellicht toch een doortrekker. Op de telpost zijn in oktober twee overtrekkende klapeksters waargenomen. Het wachten is op pleisteraar(s).

Stijn Leestmans op 3-11
Gisteren nog eens naar de Bleeke Hei geweest met volgend resultaat: toendrarietgans 300, kolgans 250, brandgans zes, grauwe gans vijf en dertig op trek, slechtvalk twee adult, tafeleend een, slobeend acht, bergeend een. Vandaag en gisteren

ook nog redelijk goede trek van ganzen, aalscholvers, kramsvogels en houtduiven op de Castelreesche Heide.

Raymond van Breemen op 5-11
Bij de grindweg, Haagse beemden Breda, hebben jagers een skelet gevonden van een muntjac. In eerste instantie dachten ze een skelet gevonden te hebben van een ree, maar in de schedel zat wel een heel klein gewei. Bovendien had hij in de bovenkaak langere hoektanden (muntjacs hebben lange hoektanden). Zij hebben de kop door een deskundige laten bekijken. Deze beaamde dat het om een muntjac gaat. Ik heb op "Waarnemingen. NL" gekeken en daar staan ook al enkele meldingen van de Hoge Veluwe en uit Brabant. De muntjac is afkomstig van uit Zuid-China en is beduidend kleiner als een ree waar hij wel wat op lijkt. Op internet staat dat hij vogelvrij is omdat het een exoot is. Hij zou bovendien voedselconcurrent zijn van het ree. We kunnen dus weer een exoot aan de lijst toevoegen. Ik heb nog even gekeken in de atlas van de Nederlandse zoogdieren maar daar wordt de soort nog niet besproken.

Frie Boon op 5-11
Vanmorgen ben ik nog bij de Boerenbaan (Gilzesche Heide) geweest. In de graanstrook zaten vier geelgorzen. Verder waren er ook veel leeuweriken en graspiepers. Het leek alsof de leeuweriken al bezig waren hun territorium af te bakenen want ze bleven lang in de lucht hangen en zongen zowaar bij-

geelgorzen *Foto: Frie Boon*

kopvoorn

na hun lied. Een stuk verder telde ik maar liefst acht geelgorzen bij elkaar op de draad en op de grond. Ook bij het gasstation zeker tien geelgorzen Ze peuzelen hier van de bijvoet op het perceel ernaast.

Hans van Kapel op 9-11
Vanochtend heeft Aquaterra o.a. de vispassage in het Merkske elektrisch afgevist (150 meter). Ook zijn we nog naar de uitmonding geweest en hebben daar ook nog 150 meter bevist. Net als de OVB in 1998 hebben we, naast het gebruikelijke spul, ook nu kopvoorn gevangen. In de vispassage ging het om negen stuks; bij de uitmonding ca. zes stuks. In de vispassage betrof het beesten tussen negenentwintig en achtenveertig cm.

Frank Degenaar op 13-11
Deze morgen hoorde ik in Breda de eerste zingende merel van 2007…of was het nou de laatste van 2006? In Friesland wordt naarstig naar het 1e kievitsei gezocht.

Ad Jansen op 18-11
Vanmorgen op het Eldoradopark (Chaam) een overvliegende grote zilverreiger. Vermoedelijk kwam hij van 't Zand of het Putven en vloog richting Chaam, vermoedelijk naar de Bleeke Heide.

Johan Schaerlaeckens

In deze rubriek zijn de waarnemingen tot en met 18 november verwerkt.

Met dank aan allen die de moeite namen hun waarnemingen door te geven. Iedereen kan zijn waarnemingen, liefst via e-mail, doorgeven aan:

Johan Schaerlaeckens
Blokkenweide 18
4861 BN Chaam

schaerlaeckens@tiscali.nl
0161 492046
SMS: 06 53515302

Nachtvlinders

Nederland telt ruim 2.000 soorten nachtvlinders (Europa zo'n 10.000), waarvan zo'n 1.300 soorten kleine vlinders (microlepidoptera) en ongeveer 700 soorten 'grote' nachtvlinders. De 'grote' nachtvlinders zijn verdeeld over twintig families. Iedere familie bevat soorten met een karakteristiek uiterlijk. Zowel de vlinders als de rupsen kunnen de naamgever van de familie zijn. De familie van de beren heeft bijvoorbeeld hele harige rupsen. De familienaam van de uilen wordt duidelijk wanneer je de vlinder recht van voren aankijkt.

Leven in het donker

Om in het donker te kunnen leven hebben nachtvlinders zich op allerlei manieren aangepast. 's Nachts zijn ogen niet zo nuttig. Nachtvlinders gebruiken daarom hun voelsprieten als 'neus' om voedsel of een partner te vinden. Bij sommige soorten hebben de mannetjes extreem grote sprieten, waarmee ze een vrouwtje al op kilometers afstand kunnen 'ruiken'. Ook felle kleuren om vijanden af te schrikken zijn niet zichtbaar in het donker. Veel soorten nachtvlinders hebben daarom geen felle kleur, maar een camouflagepatroon. Daardoor vallen ze ook overdag niet op wanneer ze op een boom zitten te rusten. Soorten als de huismoeder (Noctua pronuba) hebben alleen een felle kleur op de ondervleugels. In rust zijn deze niet zichtbaar, maar bij verstoring laat hij ze zien om zijn vijand te laten schrikken. 's Nachts is het een stuk koeler dan overdag en een nachtvlinder kan zich niet opwarmen in de zon. Toch moeten vlinders zich opwarmen om te kunnen vliegen. Veel soorten hebben daarom stevige vliegspieren. Door met de spieren te trillen warmen ze zich op tot de juiste temperatuur om te vliegen. De dichte beharing die veel nachtvlinders hebben zorgt ervoor dat de warmte wordt vastgehouden.

Verborgen leven

De meeste nachtvlinders leiden een verborgen leven. Er zijn echter een paar manieren om ze toch te zien te krijgen. Voor de ene moet u de keuken in, voor een andere moeten de lakens uit de kast gehaald worden. De verschillende methoden geven niet dezelfde resultaten. Sommige vlinders worden meer aangetrokken door zoetigheid dan door licht en andersom. Een combinatie van methoden geeft dan ook de beste resultaten.

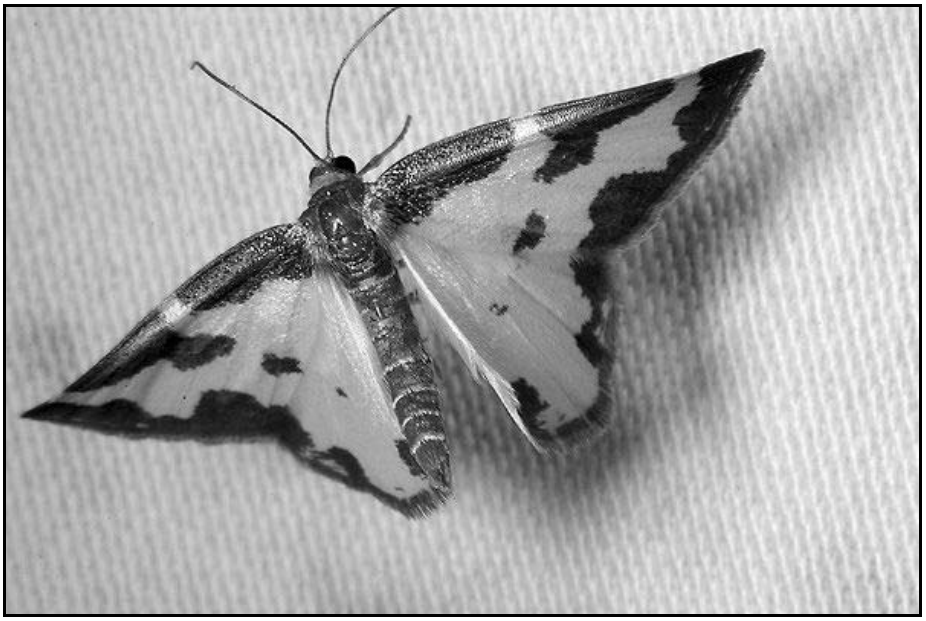

gerande spanner (Lomaspillis marginata)

Licht

Dat nachtvlinders op licht afkomen is algemeen bekend. Maar hoe kun je nu zoveel mogelijk nachtvlinders naar je eigen lamp lokken in plaats van naar de straatverlichting (die meestal te hoog is om te kunnen gebruiken). De volgende methoden helpen daarbij:

Lamp en laken

Een felle lamp bij een opgespannen laken werkt bijna als een nachtvlindermagneet. Zo'n groot licht oppervlak zal door weinig vlinders over het hoofd worden gezien. Een felle gloeilamp of spaarlamp werkt al, maar voor echt goede resultaten zijn er speciale lampen verkrijgbaar, zoals HPL-lampen, ML-lampen of kwikdamplampen.

Vanaf de schemering zullen nachtvlinders op het licht af komen, hoewel de meeste soorten pas na middernacht zullen verschijnen. De meeste vlinders zullen op het laken gaan zitten waar ze goed te bekijken zijn.

Lichtval

Dit is een methode die vooral geschikt is voor de eigen achtertuin en voor mensen die liever geen nacht opblijven, maar 's morgens bij het ontbijt nachtvlinders willen bekijken.

Een lichtval is een grote bak gevuld met eierdozen waarop een soort grote trechter bevestigd is met daarboven een felle lamp. Nachtvlinders komen op de lamp af en fladderen er omheen totdat ze per ongeluk

door de trechter vallen en in de bak terecht komen. Daar gaan ze tussen de eierdozen zitten. Wanneer het 's morgens licht wordt blijven ze daar rustig zitten en zijn ze goed te bekijken.

Stroop

Het zogenaamde stropen of smeren is een andere methode om nachtvlinders te lokken. Een mengsel van zoetigheid en alcohol trekt nachtvlinders van verre aan. Dit zijn vaak andere soorten dan de soorten die op licht afkomen.

Er zijn vele tientallen strooprecepten in omloop. Bijna iedere nachtvlinderaar heeft zijn eigen favoriete recept. De belangrijkste ingrediënten zijn altijd suiker of fruit en alcohol. De alcohol verspreidt de geur van de zoetigheid beter. Bovendien worden nachtvlinders er een beetje suf van, waardoor ze goed te bekijken zijn.

Andere ingrediënten die veel gebruikt worden: allerlei soorten overrijp fruit (vooral bananen), appel- of perenstroop, rum en allerlei exclusieve bieren en alcoholische dranken.

Bloemen

De eenvoudigste manier om nachtvlinders in de tuin te bekijken, is om ze te bestuderen als ze nectar komen drinken bij bloemen. Een aantal soorten bloemen komt pas 's avonds tot leven en verspreiden de meest heerlijke geuren om nachtvlinders aan te trekken.

Met de volgende plantensoorten maakt u in ieder geval kans op nachtelijk bezoek:

- ✓Kamperfoelie (*Lonicera sp.*)
- ✓(Sier)tabak (*Nicotiana sp.*)
- ✓Teunisbloem (*Oenothera sp.)*
- ✓Rode spoorbloem (*Centranthus ruber*)
- ✓Vlinderstruik (*Buddleja davidii*)

Vanaf de schemering zullen er nachtvlinders bij de bloemen komen drinken. Ze zijn het beste te bekijken met een zaklamp (eventueel bedekt met rood gekleurd folie; nachtvlinders kunnen geen rood licht zien).

Deze methode geeft echter lang niet zoveel vlinders en soorten als een lokmiddel of een lichtmethode.

Feromonen

Ook met behulp van feromonen (de zogenaamde sekslokstoffen) kunnen vlinders gelokt worden. Hiervoor worden dan de feromonen die het vrouwtje verspreidt gebruikt om mannelijke vlinders te lokken. Voor sommige soorten werkt dit heel goed.

Om beter met deze verschillende manieren van nachtvlinders lokken te kunnen werken, verzorgt de Vlinderstichting een avond in januari of februari in Bellevue.

Ook wordt er aandacht besteed aan het determineren van nachtvlinders. (Met het verschijnen van de Nederlandstalige veldgids van Paul Waring en Martin Townsend is er in ieder geval goede informatie beschikbaar)

Het doel is om met meer mensen ook nachtvlinders te gaan bekijken. Hierbij is iedereen van harte uitgenodigd. Exacte gegevens worden in "Ons Weekblad" gepubliceerd. Belangstellenden kunnen zich nu reeds per e-mail aanmelden bij vlinders@markenleij.nl , zodat ze persoonlijk bericht krijgen.

Frans Vermeer

agaatvlinder (Phlogophora meticulosa)

Vlinderwerkgroep

Uitgelicht

Nederland raakt langzaam maar zeker in de ban van zijn eigen 'monster van Loch Ness'. Een meerval in de Brabantse Kempervennen blijkt mogelijk het grootste exemplaar ter wereld. Het beest, dat de bijnaam Big Mama heeft gekregen, verorbert inmiddels twee tot drie eenden per dag.
De reuzenvis heeft de recordlengte bereikt van 2.30 meter, en is daarmee volgens biologen het grootste exemplaar van Europa, en mogelijk zelfs ter wereld. Sinds de gigameerval vorig jaar in het nieuws kwam, is er een ware stormloop ontstaan van toeristen die een glimp willen opvangen van deze reuzenvis.
(De Telegraaf)

Nieuw aan te stellen **afvalcontroleurs** van de gemeenten gaan het op straat gooien van peuken, frietbakjes of blikjes met een boete van tientallen euro's bestraffen. Dat heeft staatssecretaris Pieter van Geel van Milieu afgesproken met gemeenten en bedrijven.
(www.bndestem.nl)

Als Manhattan de **bevolkingsdichtheid** van Alaska had, zouden er maar vijfentwintig mensen wonen.
(National Geographic)

China gaat vergunningen vellen waarmee buitenlanders jacht mogen maken op wilde dieren, waaronder bedreigde diersoorten. Voor het **neerschieten** van een wolf moet een toerist € 155,00 betalen en voor een yak € 31.000,00
(BN DeStem)

Recente studies hebben uitgewezen dat het aantal **bruine beren** in het Cantabrisch gebergte in Spanje 165 bedraagt. Dit is bijna twee keer zo veel als 10 jaar geleden. De westelijke populatie telt 140 beren, 50 meer dan eerdere schattingen. De oostelijke populatie, rond Picos de Europa, wordt nu geschat op 25 (was 12 in de laatste telling). Er zijn onlangs zelfs beren gezien vlak bij Oviedo, de hoofdstad van Asturië. Nog maar een paar jaar geleden was dit nauwelijks voor te stellen.
(Wild Spain)

Mergel of kalksteen bestaat uit de resten van schelpen en kleine zeedieren. Het is een overblijfsel uit de tijd van de Krijtzeem van 130 tot 65 miljoen jaar geleden, toen de zee tot Zuid-Limburg reikte. Normaal ligt het mergel diep verscholen in de aardkorst, maar hier is deze laag – door bodemverschuivingen – hoog opgetild, met alleen löss erboven. Het gesteente wordt tot op de dag van vandaag gebruikt voor bemesting, huizenbouw, glasfabricage en als grondstof voor cement.
(Natuur)

Buizerds zijn liever lui dan moe. Een belangrijk deel van het voedsel van buizerds bestaat uit doodgewone regenwormen. Door over het gras te rennen of bovenop een paaltje te gaan zitten, kunnen ze goed zien wanneer er een regenworm boven de grond komt. Met hun scherpe snavel trekken ze de regenworm bij de kop en trekken hem uit de grond om hem op te peuzelen.
(Natuur)

De landbouw verbruikt wereldwijd 70% van het water. De helft hiervan gaat verloren door verdamping of afvloeiing. Besparing van 30 tot 70% is mogelijk door druppelirrigatie.
De industrie claimt 20 % en verspilt hiervan het grootste deel.
De huishoudens gebruiken 10%. Een Belg verbruikt dagelijks 120 liter water, een Nederlander135 liter. Amerikanen hebben gemiddeld per persoon 700 liter water nodig. In Gambia wordt 4,5 liter per persoon per dag verbruikt.
(Quest)

Eenmaal uitgestorven is altijd uitgestorven. Dit geldt gelukkig niet voor de *ivoorsnavelspecht*. In 1944 werd de vogel voor het laatst gezien in de VS. In 1991 was op Cuba de allerlaatste officiële waarneming. Echter, 8 mensen hebben de vogel onlangs weer gezien in de bossen van de Amerikaanse staat Kansas.
(Science Magazine)

ivoorsnavelspecht

Naast **zure regen** bestaat er ook zu-

re sneeuw. Onderweg naar de grond verzamelt de sneeuwvlok sulfaten, nitraten, zouten en andere in water oplosbare stoffen. Sneeuw absorbeert de stoffen minder goed dan regenwater, daardoor komt de sneeuw minder zuur beneden aan. De term “zure regen” bestaat overigens al sinds 1852.
(Quest)

De **oudste** boom ter wereld is meer dan 4700 jaar oud en staat in de White Mountains in Californië.
(http://www.wistudat.net)

De **hoogste** boom ter wereld is de *Stratosphere Giant*, die met een hoogte van 112 meter net zo hoog is als de Domtoren in Utrecht. Deze boom staat in het Humboldt Redwoods State Park in California.
(Quest)

Ieder mens verliest dagelijks 2,5 liter **vocht**: 56 % via de urine, 20% via de longen, 20% door de huid en door darmontlasting 4%.
Dat moeten we ook allemaal weer bijdrinken. Thee en koffie tellen niet, want door de cafeïne onttrekken deze dranken juist water aan het lichaam. Door voldoende water te drinken blijkt je vochtbalans op peil en kan het lichaam alle afvalstoffen goed afvoeren.
(Quest)

Minister Brinkhorst ziet graag het onderwerp van de fiscale vrijstelling voor kerosine op de Europese agenda terugkeren. Dit stelde de minister in een speech op de Nederlands-Franse luchtvaartconferentie op 11 april 2006.
Momenteel wordt er geen belasting geheven op vliegtuigbrandstof. Volgens Brinkhorst kan een kerosinetax voor het vliegverkeer in Europa een nieuwe prikkel betekenen in de richting van het streven naar duurzaamheid. "Overheden zouden de geïncasseerde gelden kunnen gebruiken om milieuvriendelijke innovaties in de vliegtuigbouw te stimuleren." Brinkhorst wil het onderwerp op de agenda van de Transport, Telecom & Energie Raad zetten.
Bron: Ministerie van EZ
http://www.ez.nl

De **laplanduil** is de gevleugelde heerser van het boreale bos. De roofvogels vliegen geluidloos en ze kunnen muizen horen bewegen onder het sneeuwdek. Beren, lynxen, wandelaars: laplanduilen vallen alles aan dat te dicht bij hun jongen komt. Hun primaire habitat bestaat uit ouder bos met veel ruimte om te vliegen. Deze agressieve roofvogels zijn immers de grootste uilen van Noord-Amerika
(bron: National Geographic)

laplanduil

Het Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN) in Petten heeft een duurtest afgerond waarin de productie van elektriciteit en warmte uit biomassa succesvol is gedemonstreerd. De 500 kilowatt testinstallatie bestond uit een wervelbed vergasser waarin hout werd omgezet in gas, een reiniging waarin het vergassingsgas ontdaan werd van vervuilende componenten en een gasmotor die met hoog rendement elektriciteit en warmte produceerde. Tijdens het werkbezoek van staatssecretaris Van Geel op woensdag 15 maart aan ECN kreeg hij naar aanleiding van dit succes een waardecheque om over een jaar bij ECN groen aardgas te gaan tanken.
Bron: ECN
http://www.ecn.nl

Lynxen uit Canada proberen een nieuw bestaan op te bouwen in de Rocky Mountains van Colorado. Ze maken deel uit van een omstreden project dat aanvankelijk mislukkingen kende en scepsis oogstte, maar dat inmiddels wordt erkend als een van de succesvolste herintroductieprogramma’s van carnivoren in Amerika.
(bron: National Geographic)

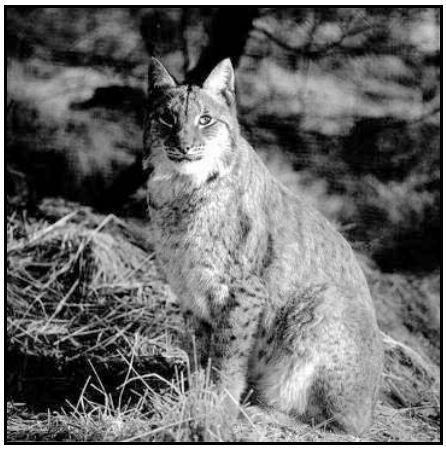

lynx

Vlinders hebben geen mond of neus waarmee ze ademhalen, maar openingen in hun achterlijf en borst die **stigmata** worden genoemd. De stigmata zijn de openingen van luchtbuisjes. Deze luchtbuisjes vertakken zich in het lichaam van de vlinder in steeds kleinere buisjes. Deze hele kleine buisjes komen uit

bij de organen en in de vleugels die ze zo van zuurstof voorzien.
(Natuur)

In Europa komen 37 regelmatig broedende **roofvogelsoorten** voor. De talrijkste roofvogel is de buizerd met ongeveer 900.000 paartjes. Op de tweede en de derde plaats komen respectievelijk de sperwer (350.000 paartjes) en de torenvalk (325.000 paartjes).
De zeldzaamste soorten zijn de lammergier (225 paartjes) en de Spaanse keizerarend met slechts 175 paartjes. De Spaanse keizerarend kwam voorheen ook voor in Portugal en Noord-Afrika maar broedt nu alleen nog maar in Spanje en is daarmee een van de meest bedreigde roofvogels van de wereld.
(Uit "Veldgids Roofvogels" van Benny Gensbol)

In de zeventiende eeuw vlogen er naar schatting een half miljoen Amerikaanse zeearenden boven het continent. Maar volgens kolonisten vormden ze een bedreiging voor het vee, en de jacht werd geopend. Begin vorige eeuw klaagden vissers en vossenfokkers in Alaska dat de vogels hen van hun inkomstenbron beroofden. In 1917 werd een wet aangenomen die een premie uitloofde voor elke dode adelaar. Hij kostte zeker 128.000 vogels het leven, en werd pas in 1953 weer afgeschaft. Pas na twintig jaar was de populatie in Alaska weer op peil. Tegenwoordig leven er weer zo'n honderdduizend zeearenden in Canada en Alaska. Mede dankzij het verbod op DDT in 1972 heeft de arend een spectaculaire comeback gemaakt, en sinds 1995 behoort hij niet meer tot de sterkst bedreigde diersoorten. Zijn status als Amerikaans icoon is dan ook voorlopig veiliggesteld.
(bron: National Geographic)

spaanse keizerarend

De Nieuwsbrieven in 2007

► ***Nieuwsbrief Nr 41*** ◄
verschijnt omstreeks 17 maart
Inleveren kopij tot uiterlijk
vrijdag 2 maart

Nieuwsbrief Nr. 42
verschijnt omstreeks 16 juni
Inleveren kopij tot uiterlijk
vrijdag 1 juni

Nieuwsbrief Nr. 43
verschijnt omstreeks 22 september
Inleveren kopij tot uiterlijk
vrijdag 7 september

genoemde data onder voorbehoud

Mark en Leijer van het jaar

Afgelopen jaarvergadering is alweer voor de negende keer de Mark en Leijer uitgereikt. Dit jaar viel de eer te beurt aan Sjaak Ansems voor zijn inzet voor Mark en Leij.

Hoe is deze onderscheiding eigenlijk tot stand gekomen? In het toenmalige bestuur van M&L, dat toen een jaar bestond, ontstond het idee om een van de leden welke in het afgelopen jaar voor Mark en Leij veel had gedaan, op de jaarvergadering te eren en met een cadeautje te verblijden. Maar wat voor cadeau moet je nu geven, kopen we iets standaards of zijn er nog meer mogelijkheden en ideeën?
Schrijver dezes opperde toen het idee om ieder jaar door een kunstzinnig persoon een kunstwerk te laten maken, zodat we elk jaar een uniek ereteken hebben.

Zo heb ik in 1998 als eerste natuurlijk mijn echtgenote Tonnie Cornelissen, die ceramiste is, verzocht om het eerste M&L teken te maken, dit was een zeer mooie hagedis van steengoed welke is uitgereikt aan Hans van Loon. Als tweede in 1999 verzocht ik mijn schoonzus Annet de Wit om iets te maken, zij heeft een aquarel gemaakt van een hagedis welke terecht is gekomen bij Elly Cornelissen. Het volgende ereteken van 2000 is gemaakt door Mieke Hendriks en dit werd een aquarel van een heidelandschap met niveauverschillen erin verwerkt, deze was voor Jeroen Stoutjesdijk. In 2001 polste ik bij Dick Klees of hij niet een ereteken wilde maken, hij wilde dit best wel doen. Omdat ik zo in de maand juli altijd informeerde of men al iets gemaakt had of dat ik misschien alsnog iemand anders moest benaderen maakte Dick het wel heel spannend. Tot voor aanvang van de jaarvergadering had ik nog niets ontvangen van Dick, maar ja hij had toegezegd er voor te zorgen en dat was ook zo. Dick reikte het zelf uit door het bijbehorende gedicht voor te lezen wat natuurlijk over de M&L'er ging, het was een in brons gegoten kunstwerkje en het werd uitgereikt aan Guus Degenaar. In 2002 heeft de Baarlese pottenbakker Jos de Swart een heel mooie schaal gemaakt welke werd uitgereikt aan Frans van Zijderveld van de gemeente Alphen-Chaam.

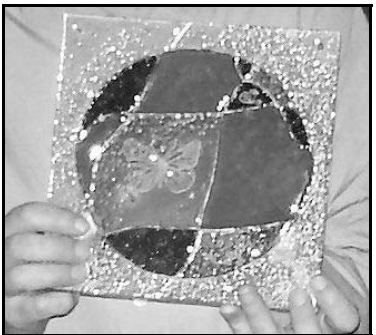

In 2003 had ik verschillende personen gevraagd en toezeggingen gekregen, maar op het laatst had men toch maar afgezegd, wat voor mij toch even een probleempje inhield. Geen ereteken? Echter Mieke Hendriks had in haar jaar twee aquarellen gemaakt, want het werkte makkelijk en het was zo gereed, dus had ze een reserve gemaakt voor als je een keer niets hebt had ze gezegd. Zo zie je maar weer, die reserve van Mieke kwam goed van pas. Deze werd door het bestuur gegund aan Frans Vermeer. Hierna heeft in 2004 Jacquliene Beenen het ereteken gemaakt en dit was een fotolitho welke aan Wim Cornelissen werd uitgereikt. In 2005 had ik al aan Lieven Vermeer gevraagd om het ereteken te maken. Lieven maakt glaswerk en dit had zij na enig nadenken toegezegd, maar het bestuur wilde alle vier de bestuurders van de jeugdgroep eren en dus heeft ze vier stuks gebrandschilderde glaswerken gemaakt, deze gingen naar Sonja Vrijenhoek, Fred Froger, Karin van Dueren den Hollander en Sylvia van Nes. Omdat ik eerder al eens had aangegeven dat ik er mee wilde stoppen om het ereteken te regelen, vond het bestuur dat ik er toch mee door moest gaan want het kostte toch niet zo heel veel tijd, ik heb dat dus nog twee keer gedaan en heb toen besloten dat het laatste ereteken dat ikzelf zou regelen, het dan ook maar zelf moest maken, ik vond dat een goede afsluiting van een mooie periode waarvoor ik steeds voor het ereteken van de Mark en Leijer van het Jaar mocht zorgen.
Ikzelf heb dus in 2006 het ereteken gemaakt, het symbool van M&L uitgevoerd in rondstaal van 10 mm, een ereteken dat je best naast je voordeur mag hangen, deze salamander is uitgereikt aan Sjaak Ansems.

Alle ereleden tot nu toe, steeds als je het ereteken ziet, dan weet je dat je belangrijk bent geweest en nog bent voor Mark en Leij.

Beste leden, ik ben enorm benieuwd wie het ereteken in 2007 gaat maken. Ik hoop echt dat het bestuur verder gaat waar ik mee gestart ben, het unieke van het M&L ereteken mag niet verloren gaan.
Ik heb altijd met heel veel plezier al die kunstenaars opgespoord voor die even zovele kunstwerken. Succes!

Henk Cornelissen

Staatsbosbeheer allerlei

Nieuwe poel in "Grazen".
Aan de Grazenseweg is, ter hoogte van het Zwart Goor, een nieuwe poel gegraven. Dit keer geen geheel nieuwe poel in een weiland maar is er gebruik gemaakt van de natuurlijke laagte in het gebied. Die laagte is over de lengte van het weiland gelijkmatig uitgediept. Dit leverde een zeer fraaie poel op, met een "natuurlijk" uiterlijk.

Strijbeekse heide
Op de Strijbeekse heide zijn de werkzaamheden nagenoeg afgerond. De bovenlaag van de voormalige bosopstanden zijn afgeplagd en de grond is afgevoerd.
Voor de verdere recreatieve inrichting worden de bordjes van de wandel- en ruiterroute vervangen door paaltjes met symbolen. De ruiterroute wordt zodanig verlegd dat deze niet meer door het begrazingsgebied loopt, maar er omheen. Staatsbosbeheer wil dit gebied specifiek ter beschikking houden voor koeien en schapen. Op de plaatsen waar de ruiterroutes vanaf de openbare wegen de Strijbeekse heide ingaan, zijn speciale betonnen balken geplaatst waarmee een doortocht met een auto nagenoeg onmogelijk wordt. Ruiters en aangespannen wagens kunnen er wel door.
In de loop van 2007 worden de informatiepanelen aangepast aan de huidige situatie.

Merkske
In het Merkske zijn de walletjes slootvuil opgeruimd en zijn de wegen opgeknapt.
In de loop der jaren is dit slootmaaisel op de kant gezet, maar nooit afgevoerd. Hierdoor zijn als het ware wallen ontstaan langs de watervoerende sloten.
Door het verwijderen van dit slootvuil kan het regenwater weer afvloeien naar de sloten.
Inmiddels worden werkzaamheden uitgevoerd om de poelen vrij te stellen van houtgewassen en is gestart met het uitdunnen/afzetten van houtwallen in 't Merkske.

Crossproblematiek
Onlangs is de cross- en ballonnenproblematiek genoemd op de site van een vogelwerkgroep. Helaas vonden enkele "vogelaars" (niet van Mark & Leij!) dit dé manier om hun onvrede te uiten over bepaalde zaken die om ons heen gebeuren, in plaats van de belanghebbenden hierover te informeren. In de vorige Nieuwsbrief heb ik geschreven over de crossproblematiek in het algemeen.
Ik had ook niet de illusie dat een artikel in de Nieuwsbrief deze problematiek in één keer op zou lossen. Maar u kunt als lezer van dit artikel echter wel een bijdrage leveren door uw waarnemingen t.a.v. crossmotoren en -auto's te noteren en door te geven aan uw contactpersoon binnen de vereniging. Het gaat om kentekens, tijdstip en andere van belang zijnde informatie van ongewenste activiteiten in natuurgebieden, met name in vogelweidegebieden. Mede met die gegevens kan blauw/groen zoveel mogelijk gericht te werk gaan om ongewenste activiteiten te bestrijden c.q. te belemmeren.

Dick Elings
Staatsbosbeheer

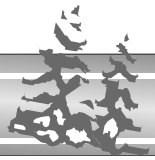

Activiteitencommissie

Coördinator: Loes Schaerlaeckens
Will Woestenberg
John van Raak
Wim Cornelissen
Frank Degenaar
Johan Schaerlaeckens

DAGELIJKS BESTUUR

Voorzitter: Will Woestenberg
Secretaris: Jacques Valkenaars
Penningmeester: Wil Degenaar

BESTUURSLEDEN

John van Raak; Jan Vermeulen;
Jeroen Stoutjesdijk; Loes Schaerlaeckens;
Karin van Dueren den Hollander; Wim Dumont

REDACTIE NIEUWSBRIEF

Eindredactie en layout: Wim Dumont
Johan Schaerlaeckens
John van Raak
Guus Degenaar
Joost van den Ouweland
Ghislaine Mermans

Werkgroep EXTERNE CONTACTEN

Coördinator: Will Woestenberg

WERKGROEPEN

Coördinator: Karin van Dueren den Hollander
Adviseur: Jeroen Stoutjesdijk

Werkgroep WERKDAGEN

Coördinator: Frank Degenaar

Werkgroep ZOOGDIEREN

Coördinator: Dick Klees

Werkgroep BOMEN

Coördinator: Henk Cornelissen

Werkgroep AMFIBIEEN

Coördinator:
Karin van Dueren den Hollander

Werkgroep VLINDERS

Coördinator: Frans Vermeer

Werkgroep VOGELS

Coördinator:
Maaike Riemslag-Ansems

Werkgroep FOTOGRAFIE

Coördinator: Wim Dumont

Werkgroep PLANTEN

Coördinator: Vacant

Henk Cornelissen
☎ 013-5082355
@ hwmc@xs4all.nl

Maaike Riemslag-Ansems
☎ 0161 452894
@ m.riemslag-ansems@planet.nl

Frank Degenaar
☎ 0161-491478
@ f.degenaar@12move.nl

Loes Schaerlaeckens
☎ 0161-492046
@ schaerlaeckens@tiscali.nl

Wil Degenaar
☎ 0161-491924
@ 2deeg@planet.nl

Jeroen Stoutjesdijk
☎ 076-5962197
@ jeroen.stoutjesdijk@planet.nl

Karin van Dueren den Hollander
☎ 076-5612907
@ karinvandueren@gmail.com

Jacques Valkenaars
☎ 076-5613348
@ j.valkenaars@tiscali.nl

Wim Dumont
☎ 06 40120592
@ wimdumont@kpnplanet.nl

Frans Vermeer
☎ 013-5079609
@ vermeer@ghil.nl

Dick Klees
☎ 0161-493170
@ dickklees@compuserve.com

Jan Vermeulen
☎ 0161 491327
@ jem.vermeulen@wxs.nl

John van Raak
☎ 06 30335917
@ jvanraak@concepts.nl

Will Woestenberg
☎ 013-5082128
@ wpmwoestenberg@planet.nl

sinds 1865 een begrip
café-restaurant

Bellevue

Dorpsstraat 27, 4861 AA Chaam
☎ 0161 491215

In deze nieuwsbrief:

Gemeente AC en M&L eendrachtig aan het werk ----------1
Natuuragenda ----------1
Rectificatie ----------2
Mark & Leij ledenavond met traditioneel de quiz ----------5
Van de voorzitter ----------5
Nieuwe trektelpost op de Castelreesche Heide----------6
Agrarisch natuurbeheer op de Zuidelijke Bleeke Heide -----7
Zes jaar vissen in de beken rondom Alphen-Chaam ---------8
Laatste werkdag 2006----------10
Dagexcursie naar Zeeland----------12
Terugblik op de lezing oktober 2006 ----------12
Terugblik Algemene Ledenvergadering Mark & Leij -------13
Van moesdistel tot boomkikker----------14
Ingezonden foto van André Moors ----------16
Ingezonden foto (tekst) ----------18
Herstelplan kabeljauw werkt niet----------18
Meldpunt Zuinig op ruimte geopend----------18
Terugblik: lezing over het onderwaterleven (R.Offermans) 19
Waarnemingen in de streek ----------20
Nachtvlinders ----------24
Uitgelicht ----------26
Vissen op zondag ----------28
Verschijningsdata nieuwsbrieven ----------28
Mark & Leijer van het jaar ----------29
Staatsbosbeheer allerlei----------30
Functieoverzicht Natuurvereniging Mark & Leij ----------31
Info natuurvereniging Mark & Leij ----------32
Colofon----------32
In deze nieuwsbrief----------32

NATUURVERENIGING MARK EN LEIJ

De natuurvereniging streeft de volgende doelstellingen na:

- **Het beschermen, versterken en uitbreiden van de natuur- en cultuurhistorische waarden van het landschap in en rond het gebied van de gemeenten Alphen-Chaam en Baarle, in de ruimste betekenis.**
- **Het beschermen en verbeteren van de leefomgeving in dit gebied voor mensen, flora en fauna en het historisch erfgoed.**
- **Het vergroten van de kennis van de natuur- en landschapswaarden in dit gebied en het verbreiden van deze waarden en kennis onder een zo breed mogelijke bevolking.**

individueel lidmaatschap: € 12,- per jaar.
gezinslidmaatschap: € 16,- per jaar.

Aanmelding telefonisch of schriftelijk bij het secretariaat.

voorzitter: Will Woestenberg, Alphen
secretaris: Jacques Valkenaars, Ulvenhout AC
penningmeester: Wil Degenaar, Chaam
secretariaat: Postbus 24, 4860 AA, Chaam
Valkenburgseweg 8, 4858 RD Ulvenhout AC
tel. 076 5613348

Bankrekening 10.46.68.296, Rabobank Chaam, ten name van Natuurvereniging Mark en Leij.
Website: www.markenleij.nl Email: info@markenleij.nl

COLOFON

De "Mark & Leij Nieuwsbrief" is het verenigingsblad van de natuurvereniging Mark en Leij en verschijnt 4 maal per jaar.
Overname van artikelen is enkel toegestaan na toestemming van de redactie.

oplage: 400 exemplaren
redactie: Johan Schaerlaeckens, Guus Degenaar, Joost van den Ouweland, Ghislaine Mermans, John van Raak
Eindredactie en layout: Wim Dumont (wimdumont@kpnplanet.nl)
reproductie: Drukkerij Em. De Jong b.v.